БҮХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

42-дохи жэлээ гарана.

БУРЯАД ҮНЭН

КПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

№ 290 (10657) | 1964 оной декабриин 8, вторник | Сэн 2 мүнгэн

КПСС-эй ОБКОМОЙ, РЕСПУБЛИКЫН МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДЭЙ ПАРТИЙНО-ГҮРЭНЭЙ ХИНАЛТЫН КОМИТЕДТЭ

ҺЭБХИ ХҮТЭЛБЭРИИН ХОЙШОЛОН

Юундэ ямаршье бодомжогүйгөөр ажахыгаа эрхилнэбтэ? Түсэб хараатнай алин бэ, һалбари бүхэнэй ямар зэргээр эрхилэгдэжэ байһые хинажа үзэнэ гүт гэһэн эрид асуудалнуудые партийно-гүрэнэй хиналтын комитет тэдэнэй үмэнэ табиба. Коммунист нүхэр Макров түрүүшынгээ жэл «Советская Россия» колхозой түрүүлэгшээр хүдэлнэ бэшэ. Партийна организациин секретарь нүхэр Кокориншье мүн лэ шэнэ хүн бэшэ.

Энэмнай харюусалгагүйгөөр хандаһанай үрэ дүн ха юм даа. 311 үнеэдэйнь миил 166 толгойнь энэ жэлдэ тугаллаа. Ороондо ороһон үнеэдыень шалгажа үзэхэдэ, тэдэнэй 40 процентнь һубайршаһан байба. Ихэдээ энэмнай юун болоно байнаб гэжэ колхозой хүтэлбэрилэгшэд һанаата болоо гээшэ гү? Үнеэн бүхэн үдэр бүри продукци, жэл бүри түл үгэжэ байха ёһотой. Тиигээл һаань, тэрэнние барижа болоно бшуу. Хэрбээ һара, жэлээр һаагдадаггүй, түрэдэггүй үнеэдые миил эдеэлүүлжэ, харууһалжа байхада ажахыда ямар ехэ хохидол үзүүлнэб. Үшөө энэмнай гээгдэнги ажахы нэрэтэй. Жэшээнь, завод дээрэ гэнтэ 145 станогой эбдэршоо һаа юун болохтойб. Харин эндэмнай зарим үнеэд бүхэли жэл соо һаагданагүй ха юм.

Нёдондо ноябриин эхиндэ энэ колхоз 740 үхэртэй байгаа. Мүнөө — 691. Үнеэн бүриһөө һү һаалга энэ үе соо 51 килограммаар хороо. Мяханшье нёдондонойхиһоо мүн лэ доошоо оробо.

Үни хада үрэжүүлэгдэхэ байһан 261 үнеэнэй 102 толгойнь мүнөө болотороо ороондо ороодүй ябана. Нэгэдэхи отделениин фермэ 195 үнеэтэй. Тэндэ бусад ажалһаа сүлөөлэгдэһэн техник-үрэжүүлэгшые байлгадаг. Теэд тэндэ аяар 88 үнеэдынь һубай. Тиихэдэ 53 гунжад ороондо ороодүй.

— Тэрэ фермые хэн даадаг юм, — гэжэ, колхозой түрүүлэгшэ нүхэр Макровһоо асуугдана.

— Русин.

— Коммунист гү?

— Тиимэ.

— Коммунистын даажа байһан участок дээрэ юундэ имэ ушар тохёолдобо гээшэб? Энээн тухай хэлсээ һэн гүт?

— Июльдэ Русин тушаа партийна суглаан дээрэ хэлсээ һэмди, тиихэдэ ноябрьда партийна суглаанда табигдаһан, — гэжэ, партийна организациин секретарь нүхэр Кокорин харюусана.

«Хэлсэһэнэйнь», «дурадхаһанайнь» зэргээр тэрэ фермын ажал хэрэг һайжараа гү? Үнеэд һубайрхаяа болижо, һүн ехээр һаагдадаг болоо гү? Хооһон хүбхай бабаралдаанһаа бэшэ юуншье эндэ үзэгдөөгүй. Тэрэ партийна суглаанайшье һүүлээр энэ гэхэ хэмжээн абтаагүй байһаар. Үнеэдэй һубайрһанһаа дулдыдажа, 700 центнер һүн, 150 центнер мяхан хиидэ хосорбо. Үшөө тиихэдэ эндэмнай табан тугал бүхэнэй нэгэниинь гарзалһан жэшээтэй.

Һаалишан нүхэр Шилинагай харууһалдаг үнеэдэй зургааниинь һубайранхай. Нёдондо ноябрь соо тугаллаһан «Быстрая» гэжэ үнеэниинь мүнөө болотороо үрэжүүлэгдээгүй. Декабрь соо түрэһэн нүгөө үнеэниинь мүн лэ һубай. Нүхэр Трифоновагай апрельдэ түрэһэн үнеэд баһал ороондо ороодүй байһаар. Тиихэдэнь һаалишан Васильевагай үнеэдэй түрөөд, гурба хоноод байхадань үрэжүүлһэн баримта бии. Колхозой правлени, партийна организаци болон мэргэжэлтэд хадаа ниитынгээ мал үсхэбэрилхэ гэжэ һанамжалдаггүй байһыень эдэ жэшээнүүд гэршэлжэ үгэнэ. Фермэнүүдэй хүдэлмэрине эдэнэрэй юрэнхыгөөр хүтэлбэрилдэг байһанай гэм.

Энэ колхоздо техник-үрэжүүлэгшэд ходол һэлгэгдэжэ байдаг. Гурбан жэлэй туршада эндэ зургаан ондоо хүн энэ тушаалда хүдэлөө. Тэдэнэр үнэндөө ямаршье һургуулигүй хүнүүд, бага зэргын заабари абаад лэ хүдэлһэн нэрэтэй. Теэд тусхай бэлэдхэл гараһан, харюусалгаяа мэдэһэн техник-үрэжүүлэгшэ түрэмсөөрнь нарай үнеэ үрэжүүлжэ байха аал? Хуули ёһоёо мэдэхэ түрүүлэгшэшье хадаа имэ бузагай ябадалые буруушааха зэргэтэй байгаа. Мэргэжэлгүй техниигые фермэдээ дүтэшье табихагүй һэн.

Эндэ ганса техник-үрэжүүлэгшэдшье гэмтэй бэшэ. Гурбан жэлэй саада тээ эндэхи һаалиин гүүртэнүүд дээрэһээ үүлтэртэ бухануудые бултыень абаашаһан юм. Тиигэбэшье фермэнүүд шадараа искусственна аргаар үрэжүүлгын пунктнуудые саг соонь түхеэржэ шадаагүй. Имэ байдалай хохидолтой байха байһан тушаань колхозой түрүүлэгшэ, партийна организацида дурадхагдаһан юм. Тиигэбэшье оройдоол нэгэ фермэ дээрэ үрэжүүлгын пункт түхеэрэгдээ. Тэрэньшье задагай зайдан байдалтай, ёһоор дулаасуулагдаагүй байрада үнеэдые үрэжүүлнэ. Тиихэдэнь үнеэд һубайрангүй яахаб.

Үшөө нэгэ дутагдал эндэ бии. Тус колхозой һаалишад, фермые даагшад тогтоогдомол салинтай. Һү һаагаашье һаа, үгышь һаа, тугал абаашье һаа, үгышье һаа, һарадаа 120 ажалта үдэр абадаг. Ажалай имэ түлөөһэ абадаг зон мал үсхэбэрилхэ гэжэ бодохо аал? Имэ ушар шалтагаануудһаа боложо «Советская Россия» колхозой мал үдэнэгүй бшуу. Энэ баримта хадаа колхозой правлениин, тэрэнэй түрүүлэгшэ нүхэр Макровой оһол назгай хүтэлбэриин, артелиин зарим коммунистнуудай харюусалгагүйгөөр үйлэдбэридөө хандадаг байһые баталан гэршэлнэ. Ажахын зоотехник нүхэр Афанасьевайшье мэдэхэ юумэнь мүн лэ үгы.

Хони үсхэбэрилгэ дээрэшье һайн юумэн үгы. Энэ жэлдэ 100 эхэ хониин бүриһөө тус колхоз миил 31 хурьга түлжүүлээ. Энэ ажахыдамнай ветврач гэжэ тушаалтай мэргэжэлтэ баһал бии юм гээд тэмдэглээ.

Ажахыгаа тодорхойгоор, мэргэжэл түгэсөөр, ушар удхынь олоно хүтэлбэрилнэгүйт, хүбхай хооһон захиралтаар, юрэнхыгөөр хүтэлбэриеэ хизаарланат гэжэ «Советская Россия» колхозой түрүүлэгшые, парторганизациин секретарине, мэргэжэлтэдые партийно-гүрэнэй хиналтын комитедэй гэшүүд тон зүбөөр зэмэлбэ. Хүтэлбэриин хэмжээнэй тодорхой, мэргэн байбалнь имэ байдалда энэ колхоз ороохо зэргэгүй байгаа.

Мүнөө энэ колхоздо үдэр соо зургаан үнеэ үрэжүүлнэ. Баһа ямаршье бодомжогүйгөөр үнеэдынь хүйтэн байра соо үрэжүүлэгдэнэ. Үрэжүүлгэ хэдэг зайнь дуталдана. Технологи дахинаа эбдэжэ захалба. Хойто жэлдэ баһал имэрхүү хохидолдо орожо магад болоод байна.

Имэ ушарһаа боложо КПСС-эй обкомой, республикын Министрнүүдэй Соведэй партийно-гүрэнэй хиналтын комитет «Советская Россия» колхозой байдалда анхаралаа онсо хандуулһан байна. Тиигэбэшье ажахыдаа имэ ехэ хохидол ушаруулһан колхозой хүтэлбэрилэгшэд хуулиин ёһоор харюусаха ёһотой. Колхозой түрүүлэгшэ нүхэр Макровто шанга зэмэ тохогдобо. Хэрбээ ойрын сагта мал үсхэбэрилгэ дээрэ онсо хэмжээ абажа, эрид хубилалта туйлаатүй һаань, үшөө ехэ харюусалгада хүртэхэ байһыень һануулба.

Колхозой зоотехник нүхэр Афанасьев, ветврач нүхэр Шулунова, фермэнүүдые даагшад нүхэд Семёнов, Русин гэгшэдые материальна талаар харюусалгада хабаадуулхыень колхозой правленидэ дурадхаба. Мал үсхэбэрилхэ талаар үйлэдбэриин управлениин зүгһөө мэргэжэлтэдэй хүдэлмэри муугаар хинагдана гэжэ управлениин начальнигта заабарилагдаба. Тэрэнгэлэн колхозой экономикые хүгжөөхэ талада партийна эхин организациин бэелүүлхэ үүргэ угаа ехэ гэжэ тэмдэглэгдэбэ. Тиихэ зуура Улаан-Үдын хүдөөгэй партком тус асуудалда анхаралаа хандуулха ёһотой байгаа гэжэ һанамжалагдаба.

МАЛШАД! Бүхы хаба шадал, арга боломжоёо элсүүлхэ сагнай ерээ.

Мүнөө бүхы малаа нэгэшье гарзагүй, тобир һайн ондо оруулжа, һү, мяха элбэгээр абахын тула хамсыгаа шамажа орыт!

ШАДАМАР БЭРХЭ ГАХАЙШАД

* * *

«Скотооткорм» трестын Улаан-Үдын совхоз гахай шахан таргалуулжа, гүрэндэ тушааха гол шэглэлтэй болгогдонхой. Энэ совхозой хүдэлмэришэд даабарита ажалдаа оролдосотой һайнаар хандажа, ажалай һайн дүнгүүдые туйлана. Тэдэнэр шахалганда табигдаһан гахайнуудай шэгнүүр сүүдхэ бүридэ 500—600 граммаар нэмээнэ.

Совхозойхид гахайн шэгнүүр нэмээхэ, мяха үйлэдбэрилхэ түсэбөө һара бүридэ үлүүлэн дүүргэнэ. Жэшээлбэл, байгша оной түрүүшын гурбан кварталда 691 центнер гахайн мяха түсэбһөө гадуур гүрэндэ тушаагаа. Энэ совхозойхид гурбан кварталда бүхыдөө 6150 гахай гүрэндэ тушааһан байна. Тэдэнэй 2050 толгойнь тарган сэгнэлтэтэйгээр абтаа һэн. Совхозой гахайшад гүрэндөө гахайн мяха тушаажа үргэлжэлһөөр.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Улаан-Үдын совхозой түрүү гахайшад Н. Кириллова (зүүн гарһаа), Н. Мурзина, К. Максимова гэгшэд харуулагдана. Тэдэнэр гахайн шэгнүүр сүүдхэдэ 538 граммаар нэмээнэ.

А. ИСТОМИНОЙ фото.

* * *

ХАҺАГҮЙ ҮБЭЛЖЭЛГЭ, ХАШАЛГҮЙ ДАРГАНАР

Хэндэшье хүлеэгдээгүй солгёон шэрүүн, саһа ехэтэй үбэл ерэжэ, баргажанайхид эндэ тэндэ һайса сошордоһон, яаха хээхэеэшье ойлгожо ядаһан байна. Илангаяа Уланай XXII партсъездын нэрэмжэтэ колхозой малшадта бэрхэшээлтэйхэн байгаа бшуу.

Юуб гэхэдэ, эндэ үбэлжэлгэдөө бүхы хаба шадалаараа бэлдээгүй, бии байгаа арга боломжоёо эртээнһээ хэрэглээгүйнь һаад тойбо татаа. «Тэбэришье үбһэ сабшангүйгөөр, хамажа хуряажа абангүйгөөр орхихогүй» гэһэн үүсхэлэй Яруна тээһээ гарабашье, эндэхи ажахын хүтэлбэрилэгшэд бүхы хүн зоноо үбһэ хуряалгада эдэбхитэй, бүтээсэтэйгөөр ябуулжа бираагүй. Тиибэ ябашье ниитынь мал адууһан бүдүүн тэжээлээр 60 процент хангагдаһан. Ондоогоор хэлэбэл, һаамхай үнеэн бүридэ 5 центнер хүртэхөөр үбһэн хубаагданхай. Шэмэтэ силос гэхэдэ биратай юумэн үгы. Ган гасуур дайраба гэлсээд, хамтадаа 2700 тонно кукурузын силос даража абтаһан. Энэнь совхозой 9 һү һаалиин фермын хоёртонь лэ хэрэглэгдэхэ байна.

Үбэлэй хатуу шэрүүн хаһадашье, ноябриин 1-һээ июниин 1 хүрэтэр үнеэн бүхэнһөө 1000 литрһээ доошо бэшэ һү һааха һайшаалтай, бэелүүлжэ боломооршье эдэбхи үүсхэлые Сэлэнгын совхозой һаалишадай гаргахадань, уланайхид һула һуушоо.

Үүлтэртэ үнеэдэй байлгагдадаг Хилганын фермэ абажа харабал имэ. Эндэ үнгэрһэн 10 һарын туршада үнеэн бүриһөө 1918 литр һүн һаагдаһан. Эрхимэйнь һаалишад Шалсама Будаева, Клара Гармаева, Бунжит Гомбоева гэгшэд даажа абаһан үнеэн бүриһөө 2322—2458 литр хүрэтэр һү һааһан байна. Теэд арга боломжонь эндэ хүсэдөөр хэрэглэгдээ гээшэ гү гээд асуухаар. Тиимэшье юумэн үгы даа. Гидролиз, гидролиз гэлсээд лэ, тон һаяхан болотор тусхай түхеэрэлгэнүүдые хабсаруулан табюулха гэжэ нобшороо. Арай гэжэ бэлэн болобо гэхэдэнь, муугаар, буруугаар зохёожо табигдаһан байгаад, хэды үдэр, шанга хүйтэнэй буушаһан хойно хабсаргаһанаа дахин задалаа. Тиигээд лэ гидролизно аргаар бүйлүүлагдаһан тэжээл хэды үдэрэй саада тээхэнэ үнеэдтээ эдюулжэ эхилбэ.

Энэ колхоз соогоо жэшээтэ ёһоной фермэдэнь тэжээл хоол элбэг юм аабы гэхэдэшье биратай юумэн үгы. Һаагдаһан литр һүн бүридэ 300 грамм таряа талханай зүйл, 8—10 литр бурдууг зууража үгтэнэ. Бага силостэй аад, олохон үнеэдэй тугаллаадшье байгаа һаань, энэ шэмэтэ тэжээлээ удаахан эдюулээгүй. Хэды хоногойл бага багаар тугаллаһан үнеэдтээ үгэжэ байна.

Һолоомоёо хэрэглэхэ тушаа колхозой «дарганар» эртээнһээ бодомжолоогүй бшуу. Хамтадаа 15 мянган центнер һолоомо Хүнтэйн таряаланда бии аад, 10 мянган центнэрынь хони, малда гэшхүүлжэ үригдөө, тараагдаа. Мүнөө хүрэтэр һолоомо дэбтээжэ, бутаруулжа эдюулһэн нэгэшье фермэ байхагүй. «Ноёд ябахадаа, хэлэхэ юумэниинь үбһэ тэжээл хомор, гамнагтыл гэхэ юм. Теэд ядахадаа монсойжо байһан һолоомоёо хэрэглэхэ аабди гэхэдэшье, урагша абахагүй. Машинануудынь ходо эбдэрхэй байха» гэжэ һаалишад зүб лэ хэлэнэ ха.

Нютагтамнай урда урдын жэлнүүдэйхиһээ горитой хойшолонтой ган гасуур дайраа гэжэ шалтагаан бэряад лэ, гараа һугсараад ябадаг «ноёд һайд», мэргэжэлтэ зоотехнигүүд эндэ бии. Хамагай нюдэн дээрэ, колхозой түб шадар оршодог Уланай һү һаалиин фермын байдалтай танилсабал имэ. Эндэ 180 үнеэдые 11 һаалишад харууһалан һаажа байдаг юм. Хэрбээ октябрьда үдэртөө бүхы үнеэдһээнь 4600 литр һүн һаагдадаг һаа, һүүлэй үдэрнүүдэй туршада 600 литрээр хорошоо. Шалтагааниинь ямар бэ гээд һонирхобол, олохон үнеэд шэргэжэ, хэды үнеэд тугаллаад байнхай. Һаагдажа байһан 70 үнеэдэй тус бүриһөө һайн лэ һаа, 4—5 литр, адагуудһаань 1—2 литр арай шамай һаагдана.

Уланай фермын һү һаалиин юундэ доошолһониинь имэ баримтанууд дээрэһээ тодорхойлогдоно. Һаамхай үнеэн бүхэн һагшадаһа, талха таряанай зүйл бутаруулһан бага бурдууг, багахан үбһэ эдинэ. Фермэ шадар дарагдаһан силостэй аад, тэрэнээ мүнөө хүрэтэр үгэнэгүй. Нарайлһаншье үнеэдтээ эдюулнэгүй. Һая тугаллаһан үнеэдынь зэнхэгэр хүйтэн байрада байлгагдана. 40—45 градус хүйтэнэй үедэ газаа хуһамаг хорёо соо эдэ нарай үнеэд гаргагдана. Бүлеэн уһаншье гэхэдэ байхагүй. Тэндэ үрэмдэгдэжэ малтагдаһан худагай уһа газаа түхеэрэгдэһэн ута хобоо сооһоо уһалагдана. Эндэ һолоомо хэршэдэг машинатай аад, мүнөө хүрэтэр һолоомоёо «эдеэн» болгохо гэжэ бодомжолоогүй. Фермые даагшатай хөөрэлдэхэдэ: «Хоёр машина һолоомо 40 километр газарһаа асаргаһан лэ бии. Мүнөө үшөөл эдюулээгүйбди» гэхэ юм. Гидролизно аргаар бүйлүүлагдаһан тэжээл эһээжэ эдюулхэ гэлсэгдэһэн аад, тиимэшье юумэн эндэ байхагүй. Шэнэ жэлэй гаратар сохом энэнь бүтэхээ болинхой. Биратай тэжээл эдеэгүй, хүйтэн байрада байлгагдадаг, бүлеэн уһа уудаггүй үнеэдынь үбдэгсоо саһан соогуур 7 километр зайда абаашажа бэлшээгдэнэ. Тэндэнь саһа этэрхэ этүүршье гэжэ мүнөө хүрэтэр түхеэрэгдээгүй.

Һү һаали дээшэлүүлхэ тухай эртээнһээ бодомжолоогүй, эртээнһээ хойшо зохихо хэмжээ абаагүй, оролдоогүй аад, һү һаалиингаа үдэр бүри шахуу доошолходонь, колхозой «дарганар» гайхана ха. Колхоздо бүхыдөө ноябрьда 12 центнер һүн һаагдаһан байбал, һүүлэй үдэрнүүдтэ 8 центнертэ хүргэгдэшоо.

Гадна ниитын малые нэгэшье гарзагүйгөөр ондо оруулха тушаа биратай анхаралай табигдаагүй шалтагаанһаа үнгэрһэн 10 һарын туршада 2300 шахуу хонид, 209 эбэртэ мал, тэрэ тоодо 88 тугал, 91 гахай, тэрэ тоодо 32 поршоонхо гарзалуулагдашаһан. Зохихо хэмжээнүүдэй сэхэ шууд абтадаггүйһөө боложо, тэрэ тоодо ноябрьда 150 хониин гарзалуулагдаһан байна бшуу.

Үбэлжэлгын эсэслэхэ саг үшөөл уды. Гэбэшье малай ашаг шэмын ингэжэ ехээр доошолжо, малай олоор гарзалжа байхада, колхозой правлени, түрүүлэгшэнь нүхэр Сергей Иннокентьевич Тараскин, шанга хэмжээ абанагүй. «Саашадаа мал үшөөл үхэхэ, гарзалха байха» гээд лэ түрүүлэгшэнь хашалгүй алхалжа ябана бшуу. Үдэр бүхэндэ һү һаалиин хэр һаагдажа байһанние, хаана ямар малай үбшэлжэ, гарзалжа байһанние мэдэхэ хүн байхагүй. Ошожо, ябажа харая гэхэдэ, «машинамнай булта эбдэрхэй, мухариха юумэн байхагүй, ябагаар лэ ябахаһаа бэшэ аргагүй» гэжэ харюусаха.

Хаһагүй үбэлжэлгын, хашалгүй дарга тухай Баргажанай управлениин хүтэлбэрилэгшэд анхаралаа табихаар болоол ха.

Д. ЧИМИТОВ,
манай тусхай корр.

ҮБЭЛЖЭЛГЫН ҮЕДЭ ҮНЕЭН БҮРИҺӨӨ — 1000 ЛИТР ҺҮ!

ХҮРӨӨ ГЭДЭГГҮЙ ЗОН

Совет Конституциин һайндэрые ажалай бэлэгээр угтахын тула социалис мүрысөө үргэнөөр дэлгэрүүлжэ, «Заветы Ильича» колхозойхид түрүүшын амжалта туйлаба.

Тус артелиин һүнэй бүхы фермэнүүд энэ жэлдэ хамта 6200 центнер һү гүрэндэ худалдаха түсэбтэй аад, декабриин 2-ой мэдээгээр 6300 центнер һү худалдаад байба. Эндэхи һаалишад түсэб даабаряа дүүргэбэл ниигээд хүрөө гэжэ һанаагаа амарангүй, өөһэдынгөө арга боломжые хаража үзөөд, декабрь һарын барагдатар үшөө 400 центнер һү һаажа тушаахабди гэжэ мэдүүлээ.

Илангаяа Ильинкэ тосхоной һаалиин фермынхид энэ амжалтада горитой хубита оруулба. Тэндэхи һаалишад жэлэй 11 һарада үнеэн бүриһөө 1750 килограмм һү һаагаа гэхэ гү, али үнеэн бүриһөө 100 килограмм һү жэлэй түсэбһөө гадуур абаад байна. Эрхим түрүү һаалишад нүхэд Инкина, Вязьмина, Белоусова болон бусад энэ үе соо үнеэн бүриин 1900—2000 гаран килограмм һү һаажа тушаанхай.

Эдэ бүхы үрэ дүн фермын һаалишадай шударгы, габшагай шанга ажалаар туйлагдаа. Мүн үхэр малай харууһа, тэжээлые зүбөөр эмхидхэжэ, илангаяа химиин туһа шадамараар хэрэглэһэн байна. Фермынхид нёдондо үбэлдөө, мүн мүнөө намар эртэнһээ хойшо гидролизно аргаар һолоомо бүйлүүлэн шанаржуулаад, түсгаар эһээжэ, үнеэдтээ эдюулдэг болоһонһоонь гадна, силостэ мочевинэ холилсодог болоһоной аша баһал бии.

Мүнөө үбэлжэлгын үедэшье баһал шангаар хүдэлжэ, зунайхиһаа дутуугүй ехэ һү һаахын түлөө тэмсэнэ. Һаяшаг Сэлэнгын совхозой һаалишадай үүсхэл зүбшэн хэлсээд, һайшаан дэмжэжэ, үбэлэй сагта ехэ һү абахаар баһал мүрысэхэ гэжэ шиидээ.

Н. ПОПКОВ.
Кабанскын үйлэдбэриин управлени.

СОВЕТ-ЧЕХОСЛОВАКИИН КОММЮНИКЕ

Чехословакиин Компартиин Центральна Комитедэй Нэгэдэхи секретарь, ЧССР-эй Президент А. Новотный түрүүтэй Чехословакиин Социалис Республикын партийно-гүрэнэй делегаци ноябриин 30-һаа декабриин 4 хүрэтэр Москвада байба.

Совет-Чехословакиин коммюнике дотор тэмдэглэгдэһэнэй ёһоор, Советскэ Союзда ЧССР-эй партийно-гүрэнэй делегациин ерээд байха үеэр КПСС-эй болон Совет гүрэнэй хүтэлбэрилэгшэдтэй уулзалганууд, хөөрэлдөөнүүд боложо, хоёр ороной хоорондын аха дүү ёһоной аша түгэс харилсаа холбоое саашадань улам гүнзэгырүүлэн хүгжөөхэ хэрэгээр олон асуудал зүбшэн хэлсэгдээ. Тэрэшэлэн уласхоорондын шухала зорилгонуудаар, дэлхэйн коммунис ба хүдэлмэришэнэй хүдэлөөнэй асуудалнуудаар һанал бодолоо хэлсэһэн байна.

Экономическа харилсан туһалалсалгын Соведэй талаар, мүн хоёр ороной хоорондо алишье талада ашаг туһатай экономическа, научно-техническэ, соёл культурын харилсаа холбоо саашадань хүгжөөлгые тон шухалада тоолодог байһанаа хоёр талынхид үшөө дахин онсолон тэмдэглээ. Хэлсээнүүдэй үедэ хоёр ороной промышленна үйлэдбэриин хамжаан ба тусхай мэргэжэлые үргэдхэхэ, нарижуулан һайжаруулха, Советскэ Союзай болон Чехословакиин промышленностиин улам ургажа байгаа эрилтэ хангахын тула эд болоогүй зарим материалнуудые бүри ехээр үйлэдбэрилхэ проектнүүдые хамтааран бэелүүлхэ хэмжээ ябуулганууд зүбшэн хэлсэгдээ.

Һанал бодолоо зүбшэлгын үедэ мүнөө сагай уласхоорондын байдалай гол асуудалнуудые сэгнэлгын талаар адли һанал бодолтой байһамнай элирээ гэжэ коммюнике дотор хэлэгдэнэ. Социалис оронуудай нэгэдэл ба бата эмхидэлые улам бэхижүүлхэ, арадуудай сүлөөрэлгын революционно хүдэлөөе дэмжэхэ; Азиин, Африкын болон Латинн Америкын бэеэ дааһан гүрэнүүдтэй һаналаа нэгэдэлгэ ба харилсаа холбоогоо хүгжөөхэ; хүн түрэлтэнние дэлхэйн шэнэ дайнай аюулһаа абаран зайсуулха хараа бодол манай гадаадын политикын хэлбэришэгүй үндэһэ һуури болоно гэжэ хоёр тала дахинаа онсолон тэмдэглэбэ. Буу зэбсэгүүдые уласхоорондын шанга хиналта доро бүгэдэ ниитээрээ, хүсэд бүрин хуряаха тухай договор баталбал, бүхы дэлхэй дээрэ бата бэхи эб найрамдал хангаха тон шухала хэмжээ ябуулга болохо һэн гэжэ хоёр талынхид тоолоһоор байна. Гэхэтэй хамта манай хоёр гүрэн энэ талаар зарим тэды хэмжээ абахые шухалада тоолоно.

НАТО-гой олон талын ядерна хүсэ бии болгожо, Баруун Германиин милитаризмда, үһөө нэхэгшэдтэ ракетно-ядерна зэбсэг хэрэглэхэ арга олгохо түсэбүүдэй бүхы дэлхэйдэ аюултай байһан тушаа хоёр талынхид онсо анхарал хандуулна. Ушар байдалай хүгжэлтые анхаралтайгаар адаглан хараха, өөһэдын аюулгүй байдалые союзнигуудтаяа хамта хангахын тула шухала хэмжээнүүдые абаха байхабди гэжэ хоёр тала мэдүүлнэ. Саашадаашье хүсэлэлгэеэ нэгэдхэн, ядерна зэбсэг тараахагүй тухай хэлсээ баталжа, энээнние ядерна зэбсэгтэй болоодүй гүрэнүүдтэ дамжуулан үгэхэ гү, али ямаршье аргаар, тэрэ тоодо нюуса далдаар — сэрэгэй бүлэглэлнүүдээр ба олон талын ядерна хүсэнүүдээр дамжуулан ядерна зэбсэг хэрэглэхэ арга бүрин хаһаха ябадал туйлаха гэжэ хоёр талынхид оролдохо байха.

Германиин сүлөөтэ хоёр гүрэнтэй эбэй договор баталбал, тэрэшэлэн Баруун Берлиниие политическэ талаараа бэеэ дааһан газар болгохо тухай үгэеэ ойлголсобол, Европодохи байдалые гуримшуулгада, уласхоорондын бүхы оршон байдалые һайжаруулха ябадалда туһа хүргэхэ һэн гэжэ хоёр тала урдынхидаал адляар тоолоно.

Советскэ Союз ба Чехословаки саашадаашье Азиин, Африкын ба Латинн Америкын хүгжэжэ байгаа гүрэнүүдтэй хани барисаагаа, харилсаа холбоогоо улам бэхижүүлхэ хүсэлэнтэй байна. США-гай империалис бүлэгүүдэй зүгһөө революционно Кубада эсэргүүгээр хэдэг эзэрхэг түримхэй аашын, хардалга гүрдэлгын политикые Советскэ Союз ба Чехословаки эрид буруушаана, мүн Вьетнамай Демократическа Республикада зэбсэгэй хүсөөр халдан ороходо ябадалай США-гай зүгһөө улам олошоржо байһантай дашарамдуулан, аха дүү социалис ороной хуби заяанда хамаагүйгөөр хандахагүй байхабди, тэрээндэ шухала бүхы туһаламжа үзүүлхэбди гэжэ мэдүүлнэ. Конгодо эсэргүү хорото муухай ябуулгануудай хойшолонгуудай түлөө бүхы харюусалгые эзэрхэг түримхэй ябуулга үүсхэгшэд — США-гай, Бельгиин ба Англиин правительствануд сүм дааха байха гэжэ коммюнике дотор мүн лэ тэмдэглэгдэнэ.

ООН-ие һуларуулха гэһэн ямаршье һэдэлгэнүүдые Советскэ Союз ба Чехословаки буруушаана. Энэ организаци дотор Хитадай Арадай Республикын эдлэхэ хуулита эрхые һэргээхэ, ООН-ой бүхы органуудһаа чанкайшистнуудые намнаха гээшэ ООН-ой аша туһатай байлгын зайлашагүй нүхэсэл болоно.

КПСС-эй болон Чехословакиин Компартиин түлөөлэгшэдэй уулзалгануудай үедэ партинууд хоорондын харилсаанай асуудалнууд мүн лэ зүбшэн хэлсэгдээ. Эдэ харилсаанууд нягта эмхидэлээр, һанал бодолой хүсэд дүүрэн нэгэдэлээр бэелүүлэгдэнэ. Мүнөө сагтахи эб найрамдалай ба социальна дэбжэлтын хэрэг империализмда эсэргүү бүхы хүсэнүүдэй нягта эмхидэлые улам бэхижүүлһэнһээ, түрүүшын ээлжээндэ, дэлхэйн коммунис болон хүдэлмэришэнэй хүдэлөөнэй бата нэгэдэлһээ ехээр дулдыдаха байна гэжэ КПСС ба КПЧ тоолоно. Дэлхэйн коммунис ба хүдэлмэришэнэй хүдэлөөнэй зэргэдэхи бэрхэшээлнүүдые зайсуулха, бүхы аха дүү партинуудые марксизм-ленинизмын, пролетарска интернационализмын, 1957—1960 онуудта болоһон Московско зүблөөнүүдэй Декларациин ба Мэдүүлгын үндэһөөр эмхидхэн жагсааха гэжэ КПСС, КПЧ саашадаашье оролдохо байха.

СССР хадаа ЧССР-тэй, бусад социалис оронуудтай харилсаандаа КПСС-эй XX, XXI XXII съездүүдэй шиидхэбэринүүдые, КПСС-эй Программые урда мэтэ хэлбэришэгүйгөөр хүтэлбэри болгохо байха гэжэ Совет тала онсолон тэмдэглэнэ. КПСС-эй энэ хараа шугамынь ленинизмдэ үнэн байһанай, тэрэнние мүнөө сагай эрхэ байдалда шадамараар хүгжөөжэ байһанай гэршэ жэшээ болоно гэжэ Чехословакиин Компарти тоолоно.

Амгалан байдал батадхахын түлөө, социалис оронуудай хани холбооной, дэлхэйн коммунис хүдэлөөнэй нэгэдэлые улам бэхижүүлхын түлөө тэмсэлэй талаар КПСС-эй гаргажа байгаа оролдолго хүсэлэлгые Чехословакиин Компарти үндэрөөр сэгнэнэ.

Коммунис болон хүдэлмэришэнэй партинуудай уласхоорондын зүблөөн мүнөөнэй коммунис хүдэлөөндэхи бэрхэшээлнүүдые зайсуулха, коммунистнуудай бүхэдэлхэйн бүлын эмхидэлые улам бэхижүүлхэ замдахи шухала алхам болохо гэжэ хоёр парти тоолоно.

Бүхы асуудалнуудые зүбшэн хэлсэлгэ бэе бэедээ бүрин этигэлсэлгын, үнэн сэхэ хөөрэлдөөнэй оршон байдалда үнгэрһые Совет ба Чехословак тала ханангяар тэмдэглэнэ.

Тус коммюникедэ Совет талаһаа: КПСС-эй ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь Л. Брежнев, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ А. Косыгин, Чехословакиин талаһаа: КПЧ-гэй ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь, ЧССР-эй Президент А. Новотный, ЧССР-эй правительствын Түрүүлэгшэ И. Ленарт гэгшэд гар табяа.

(ТАСС)

ПАРТИЙНА ХҮТЭЛБЭРИЛЭГШЫН ТРИБУНА

КОММУНИСТНУУД — ТҮРҮҮ МАЛШАД

Коммунис ажалай нэрэ алдартай болохо гэhэн ехэ мүрысөөндэ манай ургэн олон колхозниигууд артелеэрээ оролсохо гэжэ 1964 оной февральда болоhон хамтынгаа суглаан дээрэ бүгэдөөрэн гараа ургэжэ, үгэеэ үгэhэн, үндэр уялга абаhан бэлэй. Тэрэ гэhэнhээ хойшо манай колхоздо али олон hайн hайн хубилалта боложо байна. Артелиин гэшүүдэй хүсэлэл эрмэлзэлгэ, эдэбхи үүсхэлшье улам ургажа байhан жэшээтэй.

Ажахын ажал хүдэлмэриин ябаса дээрэ хараадшье үзэхэ болоо hаа, колхозниигуудай зориhондоо хүрэжэ байна гэжэ тэмдэглэхээр. Манай урдаа хараха hалбаримнай мал ажал ха юм даа. Ажахын жэлэй дүүрэхэеэ байhан туладань 1964 оной дүн тухай богонихоноор тоггохо хүсэлэнтэйб. Үхэр болон адуун hүрэг үсхэбэрилхэ түсэб лаб бата дүүргэгдэхэ. Тиихэдээ эбэртэ бодо малаймнай тоо 4500, адуумнай 700 толгойдо хүрэжэ байна. 100 үнеэн бүриhөө 87 тугал, 100 гүүн бүриhөө 83 унаган абтаhан.

Мяха, hү абалга, тэдэниие гүрэндэ худалдалга мүн лэ hанаhан соо бэелүүлэгдэжэ байна гэмээр. Гүрэндэ 5500 центнер hү худалдаха түсэбтэй hэмди. Тэрэнээ декабриин хорёодоор дүүргэхэеэ байнабди. Тэрэшэлэн 2900 центнер мяха тушааха байгаабди. Энэмнай дүүргэгдэхэ. Мяха абалган нёдондонойхиhоо 500 центнерээр дээшэлхэ зэргэтэй. Бэлэдхэлэй пунктда ябуулагдаха мал бэлэн, hайнаар харууhалагдажа байhан зэргэтэй. Хэрбээ мяха абаха түсэбөө дүүргэбэл, уялга соогоо хараалhан гол зүйл болохо «75—16» гэhэн зорилгоёо бэелүүлжэ шадаха байhамнай дамжаггүй.

Энэ амжалтаараа hанаагаа амараад hууха бэшэ, харин тэрэнээ улам арьбадхаха, үшөө hайн үрэ дүн түйлахые хүсэхэ уялгатай ха юм бидиди даа. Ерэхэ жэлдэ түйлагдаха ажал хэрэг хадаа малай ямараар ондо оройhонhоо гол түлэб дулдыдаха байна. Үбэлэй үедэ манай малшад хэр зэргээр хүдэлжэ гаранаб, тэрэнhээл саашанхи ургалта, хүгжэлтэмнай hабагшатай байха.

Тиимэhээ колхозой партийна эхин организаци малай үбэлжэлтын бэлэдхэлдэ анхаралаа онсо хандуулhан байна. Тиихэтэеэ хамта малай үбэлжэлгын үедэ коммунистнуудай үүргэ болон харюусалгые дээшэлүүлхэ, тэдэниие мал ажалдахи шиидхэхы участогууд дээрэ зүбөөр хубааридан табиха гэжэ оролдоhон байна. Шадаал hаа, олон коммунистнууд-малшалтай байхада алишье талаараа аша туhань ехэ байдаг, тэдэндэ эрилтэ табихадашье ондоо байха бшуу. Элэмнай урдахи харюусалгаа мэдэхэ зон гээшэ ааб даа.

Манай партийна эхин организаци хадаа 45 коммунистнуудhаа бүридэнэ. Тэдэнэй хахадынь сэхэ мал ажал дээрэ хүдэлнэ. Тэдэнэй табаниинь hаалишадаар, үхэршэд болон адуулагшадаар 8 хүн, адуушанаар нэгэ коммунист ажаллаадаг. Юhэн коммунистнууд гүүртэнүүдые даагшадаар бригадир болон бүридхэлшэдөөр, мэргэжэлтэдээр хүдэлдэг шуу. Гадна малай байра барилга, заhабарилгын бригадада гурбан коммунистнууд оролсоно.

Ажаллахадаашье, хүдэлмэри эмхидхэхэдээшье бэрхэ партиин гэшүүд манай колхоздо олон гээшэ. Жэшээнь, Тудхалтын hаалиин гүүртые коммунист Жугдур Уидеевич Цыденов даадаг. Өөрөө үнеэдые адуулдаг ажалтай юм. Эндэхи 4 hаалишад хальмаг үүлтэрэй үхэр харууhалдаг. Энэ жэлдэ 102 үнеэдhээ 102 тугал абаhан түс гүүртэ үбэлжэлгээ эрхим бэлэдхэлтэйгээр угтаа. Эндэхи хоёр hаалишад: Мижитдоржи Цыденова, Долгор Садаева гэгшэд коммунис ажалай ударник гэhэн алдар нэрэдэ хүртэнхэй. «Нэгэшье мал гарзалуулангүй, тарган тобироор, ашаг шэмэ ехээр үгэсэтэйгөөр малаа ондо оруулхабди» гэжэ эндэхи малшад уялга абанхай. Малай харууhан, адуулган, эдеэлүүлгын эндэ муу бэшээр эмхидхэгдэнхэй, байра байдалыень hайнаар бэлдэгдэнхэй.

Партиин гэшүүн Бадма Гармаев hамгантаяа суг 86 толгой муу шадалтай буруунуудые тушаажа абаад, Утаата тосхондо үбэлжэжэ байнхай. Энэ нүхэр хэды туранхай мал тушаажа абаhаншье hаа, нэгыеньшье гарзалуулхагүй, үбэлэй үедэ тэдэнэйнгээ толгой бүриин шэгнүүрые сүүдхэдээ 300—400 граммаар нэмээхэ гэhэн уялгатай. Мүнөө эдэ буруунуудтаа тэжээлынь hайнаар буйлуулжа, аарса бозо холиижо байгаад эдюулнэ. Юрэдөө, бүхы шадалаараа оролдожо, ажалладаг малшад даа.

Коммунист Ринчин Мижитдоржиев малай үбэлжэлгын эхилхын урда тээхэнэ: «намайе адуушан болгожо, hонгино эльгээгты» гэжэ колхозой правленидэ, партбюродо хандаhан байна. Адуунай байрладаг hонгино газар хэдэн дабаанай ара талада, шэдхэ хүбэнын бэлшээри юм. Энэмнай колхозой түбhөө хоёр хоногиин газар шуу. Мүнөө нүхэр Мижитдоржиев бэрхэ адуушан Шагдар Цыреновтэй 220 толгой адуу манан адуулжа байдаг. Адуунайнь шадал тэнхээн hайн. Ерэхэ жэлдэ 100-hаа 90 унага абахабди гэжэ баhал харюусалгатайхан уялга абанхайнууд. Хэлэhэндээ хүрэхэшье малшад.

Шээрин гэжэ газарта үбэлжэдэг хайнаг малай гүүртын коммунист Лажаб Дылыков харюусадаг. Өөрөө хадаа адуулгашан. Эндэ 80 толгой хайнаг бии. Энэ жэлэй үнгэрhэн үедэ 66 үнеэдhээ 57 тугал абажа бултынь түлжүүлээ. Түс гүүртэдэ hаалишанаар партиин урданай гэшүүн Норжитова хүдэлдэг. Тэрэнэй ажал хүдэлмэриин үрэ дүн hайн. Эндэхи хоёр hаалишад коммунис ажалай ударник гэhэн хүндэтэ нэрэ зэргэдэ хүртэнхэй юм. Иимэнүүд малшад эрхим амжалта түйлаагүйдөө аргагүй бэшэ аал.

Нилтынгээ адууhа малые дулаан байраар хангаха талада барилгашадай бүтээhэн юумэн ехэ. Эдэнэрнай ехэл оролдолго гаргаа гээшэ. Түс бригадые партиин гэшүүн, коммунис ажалай ударник Цыбикжап Дымпилов хүтэлбэридэг юм. Эндэ үшөө хоёр коммунист, гурбан комсомолшууд ажаллана. Эдэнэр Оронгодойн малай байра заhабарилаа. Мүн тэндэ, тиихэдэ Утаатада 100—100 тугалай байха байра шэнээр баряа. Тудхалтада малшадта хоёр шэнэ гэр бодхооhон. Тэдэнэй хэhэн юумэнэй шанар ходо hайн байдаг.

Мал ажал дээрэ хүдэлдэг бусадшье коммунистнуудай мүн лэ hайнаар, эзэн ёhоор ажалдаа хандадаг, эрхим үрэ дүн түйладаг байна. Теэд бултыень эндэ хуу бэшэхын аргагүй. Зүгөөр малшад коммунистнуудай бултадаал ушар уялгаяа мэдэнгээр, шунал абьяастайгаар хүдэлжэ байдаг гэжэ сэхэ хэлэхэ зэргэтэйб. Коммунист нэрэтэй хүн hэн туладаа бусад ажалшадайнгаа түрүү зэргэдэ ходо доо алхалха, нүхэдтөө үльгэр жэшээ харуулжа ябаха уялгатай бшуу. Тэрэ уялгаяа агшан зуурашье мартахагүй байhанаа мэдэрдэг.

Колхозоймнай бүхы олзо доходоо оруулдаг гол hалбари хадаа мал ажал болоно. Тиимэhээ партийна организаци гол анхаралаа энэ hалбарида хандуулха уялгатай болоно. Малай үбэлжэлгын бэлэдхэлэй хэр зэргээр ябажа байhан тухай асуудал партийна суглаан дээрэ октябрь hарада зүбшэн хэлсээ hэмди. Тиихэдэ ноябрьда мал үсхэбэрилхэ асуудал тушаа мүн hайса хөөрэлдэhэн, тодорхой хэмжээн хараалагдаhан байха. Хоёр газарта партийна бүлэгүүд эмхидхэгдэнхэй.

Гэбэшье манай хүдэлмэридэ дутуу дунда зүйлнүүдэй бии байhаниие арсахын аргагүй. Малшадай дундаhаа hүүлэй үедэ партиин зэргэдэ нэгэшье хүн абтаагүй. Мүнөө үедэ табан хүн партиин гэшүүндэ кандидат болон орохоор бэлдэжэ байна. Тиигэбэл үйлэдбэри дээрэ партийна нүлөө улам хүдэржэхэ ушартай. Гадна малшаднай аяар 36 ондо ондоо газарта, колхозой центрhээ, бэе бэеhээ холо, таhархай таруу оршодог. Ушар иимэhээ партийна хүдэлмэри ябуулха талада зарим ушарта түбэгтэй зүйлнүүд тохёолдодог.

Тиигэбэ яабашье hаань, коммунистнуудайнгаа хүсые мал ажал дээрэ элсүүлжэ, тэдэниие бусадтаа үльгэр жэшээ харуулан ажаллахыень, түрүү зэргэдэ ябахыень хүсэдэг гээшэбди.

М. ЦЫРЕНОВ,
Захааминай аймагай «Байкал» колхозой партийна организациин секретарь.

★

Барилгашадай ажалаар баясадаггүй хэн байхаб. Илангаяа шэнэ байрада орожо түбхинэhэн бүлэ шэнэ гэрээ толложо байхадаа барилгашадай ажалда баяр хүргэдэг гээшэ.

ЛВРЗ-гэй капитальна барилгын таhагай коллектив республикымнай эрхим барилгашадай нэгэн юм. Түс таhагай барилгашад гэр байра бариха жэлэйнгээ түсэб амжалтатайгаар дүүргэжэ байна. hаяхан тэдэнэр 60 квартиратай шэнэ гэрэй барилга дүүргэжэ, эрхим hайн сэгнэлтэ абаа.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: нүхэр Прохоровагай хүтэлбэридэг коммунис ажалай бригадын шэрдэгшэд.

Ц. ТЫХЕНОВЭЙ фото.

★☆★

ПОЛИТИЧЕСКЭ ГЭГЭЭРЭЛЭЙ hУРАЛСАЛ

СЭДЬХЭЛЭЙ ТАМИР БАЯЖУУЛАГША

Манай орон дотор коммунизм байгуулгын, дэлхэйн социалис системын хүгжэлтын, ахадуу коммунис хүдэлмэришэнэй партинуудай стратеги болон тактикын гол шухала асуудалнуудые хүн зондо гүнзэгыгөөр ойлгуулха гээшэ нилээд харюусалгатайшье, орёошогшье хэрэг болоно.

Энээниие хараадаа абан, Зэдын хүдөөгэй парткомой эхин партийна организацинуудта политическэ гэгээрэлэй системын пропагандистнуудаар теоретическэ үндэр бэлэдхэлтэй, бодото ажалые hайн мэдэхэ, ударидахы хүдэлмэрилэгшэд — эдэбхитэй хүнүүд томилогдоод, диилэнхи олонхинь hайнаар хүдэлнэ. Аймагтахи бүхы кружогууд hая зургаадахи хэшээлээ үнгэргөө. hурагшад хэшээлдэ эдэбхитэйгээр хабаадана.

Пропагандист гэhэн уялгадаа үнэн сэхээр хандадаг, идхалга ойлгууламжын хүдэлмэри эрхилхэдээ бэлиг шадабаритай нүхэдэй дундаhаа «Мир» колхозой 2-дохи отделениин парторганизациин пропагандист Дамдим-Сурун Ринчинович Бубеев тухай онсо тогголтой.

Нүхэр Бубеев хэдышье харюусалгатай, туха забгүй хүдэлмэриин тушаалда ажаллабашье, олон жэлэй туршада пропагандистаар хүдэлнэ. Колхозойнгоо парткомой секретарь байhанаа энэ намар артелиингээ түрүүлэгшээр hунгагдаhан болобошье, нүхэр Бубеев пропагандистын хүндэтэ уялгада бүри абьяастайгаар хандана. Ажахын нэгэ асуудал шиидхээд, хойшолуулашагүй нүгөөдэ хэрэг эмхидхэхэ мэтэшэлэн түрүүлэгшын ажал захада ортошогүй орёо, олониинь мэдээжэ ааб даа.

...Понедельник. Үдэшын боро хараан боложо байхада правлениин газаа зогсоhон автомашинаhаа дунда наhанай хүн аажамаар гараад, тиимэ эсэhэн хүнэй янзатайгаар аалихаар конторой гэшхүүр өөдэ алхалба.

Түрүүлэгшын стол дээрэ газетэ, журнал дэлгээтэй. Толгойгоошье ургэхэ сүлөөгүй пропагандист ээлжээтэ хэшээлдээ бэлэдхэлээ дахин, дахин согсолон hонордохоно, конспектээ шалгана, нэмэлтэ оруулан юушьеб бэшэнэ, шоото дээрэ тоолоодшье узэнэ. Тииhээр байтарнь сагшье түргэн үнгэржэ, түрүүшын үедэ хүнүүд нэгэ-хоёроороо ородог болоhоор, уданшьегүй кабинедээр дүүрэн болоно.

—Зай, нүхэд. Хүнүүднайшье бултадаа сугларба ха,—гээд нүхэр Бубеев столой саанаhаа бодожо,—хэшээлээ эхилээл даа гэжэ дурадхаба. «Дэлхэйн социалис системэ—революциин шиидхэхы нүлөөтэ хүсэн» гэжэ шэнэ темэ мүнөө гарахабди. Тиихэhээ урда үнгэрhэн хэшээлдэ хэлсэhэн асуудалнуудаар нэгэ хэдыхэн хөөрэлдэе.

Орон доторхи байдалhаа, өөhэдынгөө колхозой жэшээhээ баримтануудые шадамараар холбон тодорхой асуудалнуудые пропагандистын шагнагшадайнгаа үзэмжэдэ табихадань, hуралсагшад бүхэн айхабтар эдэбхитэйгээр тэдэндэнь харюусахые оролдоно. Нэгэнэйнгээ хэлэhэн тобшололые нүгөөдэ нүхэрынь зүбшөөнэ, өөрынгөө hанагшые нэмэнэ, зарим хүнүүд арсалдана, үгэ буляалдалгандаа хүхиржэ, эндүүтэй алдуутайшье юумэ хэлэнэ. Иимэ халуун ярилдаанай дүершэхэдэ бүтүүхэн баясажа, тон анхаралтайгаар хүн бүхэниие шагнажа ерээд, пропагандист hүүлдэнь асуудалнуудай харюу дээрэ тобшохоноор тогтодог заншалтай. «Ши, Соктоев, табигдаhан асуудалайнгаа гол удхые гарганагүй, жэжэ баримтануудаар hамаараш. Нүхэдшни зүб ажаглалта оруулаа». «Тиихэдэ Борис түргэдөөш. Хүсэд hайн бодомжолжо үзэнгүйл, алдуутай тобшолол хээш» — гэхэ мэтээр нүхэр Бубеев хүн хүнэй харюу үгөөд богонихоноор аад, тон ойлгосотой ажаглалта, сэгнэлтэ үгэнэ.

Шэнэ темэ гаража байхадаашье шагнагшадайнгаа эдэбхиие бууруулхагүйн тула нүхэр Бубеев шадамараар лекциеэ уншадаг. Хөөрэжэ байhан темынгээ гол удхые шагнагшадтаа дабтан, ааляар хэлэжэ, тетрадьтань тэмдэглүүлдэг. Хөөрөөнэйнгөө хоорондо үрдань үзэhэн темэнүүдтэй холбоотой, нютагай байдал дээрэhээ баталан харуулалтай асуудалнуудые сагдоронь табижа, hурагшадтаяа ярилдаа үүсхээд абадаг. Тиигэжэ ганса пропагандистшье бэшэ, харин шагнагшадшье бултадаа эдэбхитэйгээр хүдэлжэ, хоёр часай үнгэрhыешье мэдэнгүй, hонирхолтой hайнаар хэшээлээ эрхилдэг хаям.

Нүхэр Бубеевэй хүтэлбэридэг политкружогто hуралсажа байгаа колхозой мэргэжэлтэд, хоёрдохи отделениинь хүтэлбэрилэгшэд, түрүү механизаторнууд, малшад хэшээлдээ политическэ оюун мэдэрэлээ улам дээшэлүүлжэ байhандаа урматай.

В. КЛОЧИХИН,
манай штатна бэшэ корреспондент.

БИДЭНЭР, МОДОШОДТО—ХАЛУУН АНХАРАЛ

Республикын ой модоной промышленностиин хүтэлбэрилэгшэдэй зүблөөнhөө

Бии байhан дутагдалнуудаа усадхахын тула юу хэхэ хэрэгтэйб гэжэ үнэн зүрхэнhөө хөөрэлдэхын тула бидэнэр леспромхозой хүтэлбэрилэгшэд, партийна организацинуудай секретарьнар, профкомой түрүүлэгшэдые урибабди—гэжэ партиин обкомой секретарь нүхэр К. М. Продайвода өөрынгөө элидхэл эхилбэ. Иимэ хөөрэлдөөн мүнөө ехэ хэрэгтэй болонхой. Ой модоной промышленностиин мүнөө үеын байдал ехэ hанаа зобомоор. Харин ерэхэ, 1965 ондо манай урда бүри харюусалгатай зорилго табигдаха. Тиимэhээ саашадаа ехэ модо отолхын, шэрэхын тула мүнөөнhөө бэлэдхэхэ шухала.

Ой модоной промышленностиин муу байдалай гол шалтагаан юунhээ тохёолдоноб? Ажал зүбөөр эмхидхэгдэнэтүй, техникэ муугаар ашаглагдана. Ой соо ажаллажа байhан хүдэлмэришэдтэ ёhотой услови байгуулагданатүй. Түсэбөө заабол дүүргэхэ эрилтэ хүдэлмэришэдэй урда табигдана. Харин hаадгүйгөөр хүдэлхэ, амарха арга тэдэндэ бии гү гэжэ хүн тухай анхарал табиха гээшэ эгээл шухала асуудал болонхой.

Культурын, арадай элүүрые хамгаалгын, арадай гэгээрэлэй министерствэнүүдэй, ажалшадай ажаhуудалай эрилтэ хангаха управленинүүдэй, түмэр замай отделениин түлөөлэгшэд энэ зүблөөндэ хабаадалсана.

«Забайкаллес» комбинадай, леспромхозуудай хүтэлбэрилэгшэд модошод тухай ямар анхарал хандуулнаб? 10 hарын туршада бүхы комбинат соо 3721 хүн ажалда шэнээр абтаа, 4587 хүн эндэhээ гаража ошоо. Кадрнуудай иимэ олоор hэлгэгдэжэ байхада hайн мэргэжэлтэй хүдэлмэришэдые бэлэдхэжэ болохо аал?

Леспромхозуудай гол тосхонуудые болбосон тухэлтэй болгохо хэрэгтэ олон хүтэлбэрилэгшэд анхаралаа хандуулаад, ондоо hүүриин газар тухай hанаагаа зобоногүй. Жэшээлхэдэ, Горхоной леспромхозой гол тосхондо клуб, столово, hургуули болон бусад юумэ бии. Харин мастерска участогуудhаа 15 километр саашаа ошоходо, хүдэлмэришэд тухай ямаршье анхарал хандуулдаггүй байhаниинь али болодог. Иимэ байдалда хүдэлжэ байhан модошодhоо бүхы хүсэ шадалаараа ажаллагты гэhэн эрилтэ табихаар аал?

Политико-хүмүүжүүлгын, культурно-гэгээрэлэй хүдэлмэри hулаар ябуулагдана. Коммунис ажалай түлөө мүрысөөн олон газарта ёhо тэдыгээр эмхидхэгдэнхэй. Хориин леспромхозой 834 хүдэлмэришэдэй 753-ниинь, мүн модо бэлэдхэлэй зарим пунктнуудай бүхы модошод энэ мүрысөөндэ хабаадалсана гэжэ тоологдодог. Харин энэ жэлдэ 156 хүдэлмэришэд ажалда шэнээр абтаа, 192 хүн гаража ошоо. Энэ баримта хүтэлбэрилэгшэдэй hанаа зобохоор гээшэ.

Ой модоной промышленностиин түрүү дүй дуршэл дэлгэрүүлхэ тухай ехэ анхарал хандуулагдана. Мэдээжэ модошон Кудряшовой бригадада бүхы предприятинуудай түлөөлэгшэд ошожо ерээ. Олон бригаданууд «ТДТ-40» трактораар hара бүхэндэ 1500—2000 кубометр модо бэлэдхэн таллуулдаг болоо. Харин зарим хүтэлбэрилэгшэдэй дүй дуршэл дэлгэрүүлхэ хэрэгтэ ёhо тэдыгээр хайша хэрэгээр хандаатүй hаа, энэ дүй дуршэлдэ олон хүдэлмэришэдые hургахаар байгаа.

Эдэ болон бусад дутагдалнуудhаа үламжалhан республикымнай модошод 64 мянган кубометр модо Эхэ орондоо дутуу үгэhэн байна. Энэ дутагдалаа усадхаха гээшэ — «Забайкаллес» комбинадай хүтэлбэрилэгшэдэй нэрэ хүндын хэрэг мүн. Нэрэ хүндын энэ хэрэгээ хайшан гэжэ дүүргэхэ тухай мүнөө хөөрэлдэхэ хэрэгтэй.

Үгэ хэлэhэн олон нүхэд комбинадай хүтэлбэрилэгшэдые шүүмжэлээ. Жэшээлхэдэ, түсэб зохёохо хэрэгтэ ехэ дутагдал үзэгдэнэ, комбинадай хүдэлмэрилэгшэд леспромхозуудтай зүбшөөгүй аад, түсэбые квартал бүхэндэ хубаажа үгэнэ гэжэ Хандагатайн леспромхозой директор Тугутов шүүмжэлбэ. Республикымнай модоной предприятинуудта олон техникэ, бии, олонхи леспромхозууд хэрэгтэй тооной автомашина, тракторнуудаар хангагданхай. Харин хэрэгтэй запасной частьнуудай үгы дээрэhээ олон техникэ миин байлгагдана. Мүн хуушаржа, хэрэглэлhээ гараhан автомашина, тракторнуудые бүридхэлhөө гаргаха хэрэг муугаар эмхидхэгдэнхэй. Тиимэhээ олон техникэ бии гэжэ тоологдоод. харин бодото дээрээ тэдэниие хэрэглэхэ аргагүй байдаг. Тиимэ ушар Баргажанай, Хүрбын, Хүртэйн леспромхозуудта үзэгдэнэ...

Мэргэжэлтэй кадрнуудые бэлэдхэхэ асуудалда мүн лэ хэрэгтэй анхарал хандуулатданагүй. Итанцын леспромхозой мастернуудай оройдоо хоёрынь дунда hургуули дүүргэнхэй гэжэ парткомой секретарь Куфайзен тэмдэглээ. Мэргэжэлгүй хүтэлбэрилэгшэд модошодые зүбөөр хүмүүжүүлжэ шаданатүй, ганса хэрэгтэй кубометрэй модо бэлэдхэхэ гэhэн асуудалаар hонирхоно. Мүн энэ ушарhаа шэнэ, түрүү арга муугаар нэбтэрүүлэгдэнэ. Леспромхозуудай олонхи техничүүд бага мэргэжэлтэй. Жэшээлхэдэ, Баргажанай леспромхозой 15 техническэ хүдэлмэрилэгшэдэй хоёрынь тусхай бэлэдхэлтэй мэргэжэлтэд юм.

Городой артистнар хүдөө ошожо, модошодто концерт харуулнатүй, клуб, библиотекэнүүдтэ хүдэлмэрилэгшэд, мүн хүдөөдэ врачнар дутагдана гэжэ олон хүн шүүмжэлээ. Модошодой эдеэ хоол муугаар эмхидхэгдээ, мастерска участогуудта столово үгы, халуун эдеэ хоол бэлэдхэгдэнэгүй. Ой модоной хүдэлмэришэдэй культурна, ажаhуудалай эрилтэ hайнаар хангахын тула хэмжээ абаха эрилтэ зүблөөн дээрэ табигдана.

Бии байhан дутагдал усадхаха талаар үнэн зүрхэнhөө болоhон хөөрэлдөөн, зүблөөн дээрэ оруулагдаhан дурадхал комбинадай предприятинуудта гаагдалhаа гараха, 1964 оной түсэб дүүргэхэ хэрэгтэнь ехэ туhаламжа хүргэхэ юм. Эндэ хэлэгдэhэн hанамжа, дурадхалнуудые бэелүүлжэ, ерэхэ 1965 ониие hайн үрэ дүнгүүдээр угтаха зорилго модошодой урда табигдаа.

★

Псков городой радиодеталнуудай заводой тусхай конструкторска бюрогой коллектив hүүлшын гурбан жэлэй турша соо хэдэн арбаад автомадуудые, полуавтомадуудые ухаалан зохёожо, цехүүдтэ ажалай бүтээсые нилээд ехээр дээшэлүүлээ. Зураг дээрэ (зүүн гарhаа): заводой тусхай конструкторска бюрогой инженернүүд А. М. Ульянов, В. Ж. Вацпог, О. К. Недосекин гэгшэд залуу конструкторнуудай hүүлэй үедэ бүтээhэн автомадые тааруулжа байна. ТАСС-ай фотохронико.

★☆★

ПУБЛИЦИСТИКЭ

ГАН ТҮМЭР МУНДАРГА

Ц. ДАМДИНЖАПОВ

Тээ мэндэ Москва ошоходоо, нэгэ айхабтар ехэ түүхэтэй, арюун hайхан дэмбэрэлтэ хэрэг ябуулгатай дайралдаhан байгааб...

**

Урдань, энэ хорилохи зуунай эхеэр Хэжэнгын дасанда «Жаран хашарай субарга» бүтээжэ, нэгэ ехэ сүйл-сүнхэрэг болоhон юм. Энэ субарга хэнэй мүнгөөр бүтээгдээ hэн хаб гээд асууха болоо hаа, хаанайшье, далай ламынишье, Богдо зэбзэндамбынишье, Агваан хамбынишье «hохоршье сагаан» гаргашалагдаагүй бэлэй. Юун эдэ «дээдэ түрэлтэн» өөhэдынгөө hан зөөри гаргашалханъ hэм, харин баришитайхан бардам ехэ барисамандал үргүүлхэ hанаатай байгаа hааб даа.

—Зай, нютаг оронойнгоо «сүбэй» сагта дайрагдангүй, «хилэнсэггүй, «хии мори» ехэтэй байхын түлөө, «буян хэшэг» ехээр дэлгэрүүлжэ, амар амиhалан аижаран амидархын түлөө «Жаран хашарай субаргын» бүтээлгэдэ юу үргэхэбтэ.—гээд нютаг ороной «шара», «хара» «бүдүүшүүл» шанга шангаар бадашалдадаг болоhон юм. Тиигээд тахил-мүргэл, абарал-жэбэрэл, бадар-жэдэр гансашье хэжэнгын «приход» соо бэшэ, харин бусадшье газарнуудаар дүүрэноо hэн.

Манай тэндэ Жамбалтан гэжэ нэгэ үгытэйхэн айл hуудаг бэлэй. Гэрэй эзэн үбгэн мүнөөхи бадарта «нэгэ хони үргэнэб» гэжэ айладхахадань, «Шажан түрын иимэ ехэ тарнита үйлэ хэрэгтэ дайралта хэжэ, миил ганса яар хони үргөөб» гэhэнэйн түлөө иинии нүгэл хилэнсэгтэ бэеые гэмдэ хабаадуулжа, нюргыеинь 25 дахин мушхамал улаан бургааhаар сохюулха хэрэгтэй» гэhэн хэрзэгы шэрүүн харюу дуулахадаа, сагаахан hанаатай, зөөлэхэн сэдьхэлтэй Жамбал үбгэн айhандаа, шүүд үхэдхэжэ унан алдаад, газар уhан дээрэхи хоёрхон үнеэнэйнгээ нэгыень хойшолонгүй үргэжэрхиhэн юм.

Тэрэ үмсэтэ өөдэгүйхэн сагта энэ үбгэндэ ямар мүнгэн олзо байхаб даа. Нэгэшье мүнгэ салин абаха бэшэ даа. Нэгэшье мүнгэнэй юумэ худалдаха бэшэ даа. Үнгэрхэдөө татабари—налогоо түлэхэдөө, бүхэли зундаа баяшуулда десятинаар үбhэ сабшажа, «баян шажанай хойшо» хатайргараа пайгардаг hэн. Теэд улаан сурбаяа арайхан тэжээжэ байhан тэрэ хоёрхон үнеэнэйнь нэгэнииинь тиигэжэ hалаиоо бэлэй. Үбгэнэй сэдьхэл соо гунигта hаналнууд гүйгоо hэн гэлсэдэг: «Огторгойдо иимэ hайхан наран мандана. Энэ наран хэниие хэн гэнэгүй адлихан дулаасуулна. Теэд хүнүүдэн байдал юундэ иимэ ехэ илгаатайб. Нэгэ зариман юундэ үнгэртэрөө жаргана, нүгөө зариманиинь юундэ зоболонгой мүльhөөр хайрууланаб. Би юундэ ганса үнеэтэй болобобиб. Тиихэдэ Малаандай баянайхи юундэ 50 үнеэтэйб. Би юундэ хүндэ десятинаар үбhэ сабшажа, hүнеэр үдэрые хэбэнье, арай шамай хоолойгоо тэжээнэбиб. Яахадааб иимэб? Юундэ иимэб?

**

Тэрэ дээрэ хэлэгдэhэн айхабтар ехэ түүхэтэй, арюун hайхан дэмбэрэлтэ хэрэг гээшэмнай юун бэ? Замбуулинай заха хизааргүй гүн гүнзэгые эзэмдэн, гартаа оруулhанай мүнхэ дурасхаалда зорюулагдаhан «Обелиск» Москвада бодхоогдожо, баяр ёhололой оршон байдалда нээгдэhэн юм. Энэ баяр ёhололоор би Москвада дайралдаhан байгааб. «Обелиск» гээшэмнай баясхаланта зүйлые мүнхэлhэн мандал ехэтэ хүшөө гэhэн удхатай грек үгэ байгаа юм байна. Теэд «энэ үгые юун гэжэ буряадаар хэлэбэл дээрэб» гээд hанаандам ороо бэлэй.

Буряад хэлэн баян далай ха юм. Энэ үгын удхые гаргажа шадахал байха. «Дурасхаалта хүшөө», «Огторгой руу шуумайhан алтан Сэргэ», «Мүнхын субарга», «Эгүүридэ мүнхэ эрдэни мандал», «Үлзы хэрэг мүнхэлhэн үндэрэй үндэр», «Замбуулин руу сууралhан булад байса» гэхэ зэргэ хэдэн олон тайлбарилтануудые үгэжэ болюхоор байна.

Зүгөөр манай буряад зон үндэр юумые, шэн хатуу юумые, гоё hайхан юумые, үльгэр домогто удха ехэтэй юумые «Мундарга» гэжэ нэрлэдэг гээшэ ха. Энээнhээ жэшээ абажа, би мүнөөхи «Обелискые» «Ган түмэр Мундарга» гэжэ нэрлэбэб. Нээрээшье хараад үзэгты. Огторгойн гүн өөдэ дүүлин шуумайhан хүсэтэй ракетые манлай дээрээ үргэhэн манай совет. «Ган түмэр Мундаргын» үндэрынь 100 метр болоно. Юундэ «Ган түмэр» гээбши гэбэл, энэ мундаргамнай «Титан» гэжэ тусхай хатуу хайлагдамалаар бүтээгдэнхэй. Ган түмэр Мундаргымнай мүнгэтэhэн ялагар гэрэл соонь манай Совет ороной түүхэнь толорон харагдана.

Энэ hаналдаа баригдан, Мундаргые бүтээhэн Москва хотын баатар хүнүүдтэй уулзаха hанаатай ябасагаанаб. Талаан болоходоо, хүдэлмэришэн Всеволод Энгельгардт, бригадир Михаил Денисов, прораб Василий Матвеев гурбантай гэнтэ уулзашабаб. «Яагаа hайн юм» гээд эжэлүүдгүй сэдьхэл соомороо hэн. Ороноймнай наран болоhон Москвагай эгээл үндэрэй үндэр болоhон маягые бодхооhон юрын гурбан москвичуудтай уулзажа, энэ түүхэтэ Мундарга тухай хөөрэлдэбэб.

—Энэ Обелиск бариха даабари абахадаа, бидэнэр тон ехээр баярлаа hэмди. Баярлангүй яахабибди —энэмнай ороноймнай, партиимнай, арадаймнай даалгабари ха юм,—гээд хүдэлмэришэн Всеволод Энгельгардт хэлэбэ.

—Мүнхэ дурасхаалай энэ үндэрэй үндэр Хүшөө бодхоогдоо, бидэнэр Эхэ оронойнгоо хүгжэжэ ерэhэн замыень элихэнээр харадаг байгаабди. Дэлхэй дээрэ эгээл түрүүн бүтээгдэhэн А. Ф. Можайскын самолёт болон хүн түрэлтэнэй түүхэдэ анха зохёогдоhон К. Э. Циолковскын замбуулин өөдэ ниидэхэ ракетын конструкциhаа эхилээд, мүнөөнэй самолёдууд, мүнөөдэрэй манай хэмэл одонууд болон замбуулинай гүн руу ниидэдэг онгосонууд хүрэтэр хүгжэжэ ерэhэн гайхамшагта замнай бидэниие зоригжуулдаг байгаа,—гэhэн прораб Василий Матвеевэй хөөрөө hайхашаангүй яахаабши.

Гороолhон шэнги, энэ Ган түмэр Мундаргые нара зүб тойроод, шэнжэлэн харахада, нюур таладань ракетэ байгуулгын алдарта эсэгэ Константин Эдуардович Циолковскын мүнхэ дүрэнь толорно. Хойто талааарнь манай коммунис партиин хүсэн түгэс үзэл сурталые харуулhан Ленин байгшын дүрэтэй зурагууд бии. Саанань хубисхалай дүлэн сасаран байна. Урда таладань хүдэлмэришэн таряашан хоёрой ленинскэ холбооной бата нангин байhаниинь харуулагдана. Агуухэ Эхэ ороноймнай абарга ехэ хүсэнэйнь зураглал ярана. Түрүүшын космонавт Юрий Гагаринай бэеын дүрэ харанабди.

**

«Совет ороноймнай түүхэ домогто үшөө нэгэ hаруул hайхан хуудаhан нээгдэбэ» гэhэн гайхамшагта мэдээн гэнтэ дууллдашаба. «Дэлхэй дээрэхи анха түрүүшын гурбан hууритай залан жолоодогдодог «Восход» гэжэ замбуулинай одононгосо хүсэн түгэс шэб шэнэхэн тээбэрилэгшэ ракетээр мүнөөдэр, 1964 оной октябриин арбан хоёрто, Советскэ Союз дотор замбуулин замда гаргагдаба» гэжэ тэрэ хуудаhан дээрэнь алтан үзэгүүдээр бэшэгдэhэн. Түби дэлхэйе тойрон ниидэhэн «Восход» гэжэ космическэ онгосо оронойнгоо даалгаhан нангин даабариие, амжалта түгэсөөр дүүргээд, Эхэ оронойнгоо газар дайда дээрэ бусан бууба гэhэн сэдьхэл хүдэлгэмэ мэдээсэл үглөөдэрынь хүлеэгдээ hэн гүбэ.

Шэнэ hолонго татаhан агуухэ амжалтын иимэ гайхамшагта мэдээсэлнүүдые абаад байхадаа, совет хүнүүдэй сэдьхэлынь баяраар бусалжа, зүрхэнийнь омогорхолоор халяа hэн. Тиингүй аргагүй. Замбуулинай гүн гүнзэгы руу эгээн түрүүн хэн гэшхүүр табижа. хэмэл одонууд, космическэ онгосонууд болон суута баатар космонавт хүбүүд, басагадаа эльгээжэ, хэндэшье нюусаяа хүсэд мэдэгдээгүй байhан космос-дайдые шудалан шэнжэлжэ захалааб? Манай Совет орон, манай Коммунис парти, манай арад. Эхэ hайхан ороноо, эсэгэ мэргэн партияа үшөө, үшөө дахин суурхуулhан манай шэлдэг гарамгай геройнуудай нэрэнь бүхы дэлхэйн арад түмэндэ элихэн мэдэгдэдэг болонхой. Гагарин, Титов, Николаев, Попович, Терешкова-Николаева, Быковский гэгшэдэй алдарта нэрэнүүдыень дуулахадаа, бүмбэрсэг дэлхэйн үнэншэ хүнүүдэй сэдьхэл соонь нара ногоо татадаг гэжэ мэдэнэбди. Аяар тэрэ Африка, Латиин Америкэ, Европо болон Азиин оронуудаар манай баатар космонавтнуудай hаруул hайхан нэрэнүүдыень абаhан хараханшье, сагааханшье, шараханшье яhанай үхибүүд олон болонхой гэжэ дуулагшабди. Энэмнай манай орониие хүндэлhэн, манай баатарнуудые hайхашааhан дэмбэрэлтэ ушар мүн ха юм.

Манай эдэ алдар габьяата космонавтнуудай зэргэнь hаяхан үшөө гурбан эрдэниин тоогоор гурбан баатарнуудаар нэгэн доро нэмэшэбэ. Энээгээр манай ниидэлгэ дүүрэхэгүйнь эли. Үшөө, үшөө олон удаа, оло олоноор ниидэхэбди. Манай далимнай коммунизмын хүсэтэ дали ха юм. Коммунизмын хүсэтэ ехэ далидань хизаар гэжэ байхагүй. Совет ороной шэнэ суута-космонавтнууд Комаров Владимир Михайловичта, Феоктистов Константин Петровичто, Егоров Борис Борисовичта бүхы совет оромнай, манай бүхы арадууднай, түрүү хүн түрэлтэн сэдьхэлэй халуун баяр хүргэжэ, альгануудаа шанга-шангаар ташанад. Гурбан шэнэ геройнуудаймнай түйлаhан амжалта—бүхы ороноймнай, бүхы арадаймнай амжалта мүн.

**

Эдэ бүхы гайхамшагта юумэнүүдые хаража, дуулажа ябахадаа, сэдьхэл хүдэлжэ, досоо hаруул hайхан болоно. Гансашье би тиинэ бэшэб. Хүн бүхэнэй нюдэн галтай, шарайдань баярай hолонго ярана. Мүнөөнэй саг үе тухай, Эхэ орон, Коммунис парти болон суута совет арад тухайгаа hаналаа гүйлгэхэ дуран хүрэнэ. «Тэдэнэй далай ехэ габьяагайнь урда hүгэдыш гээд хашхарhайб» гэhэн бодол hанаанда ороно.

Замбуулинай заха хизааргүй гүн өөдэ ниидэхэдээ түйлаhан гэгээн гэрэлтэ амжалтанууднай газар дээрээ, орон нютаг соогоо хэhэн, бүтээhэн асари ехэ үйлэ хэрэггүйдэймнай үрэ дүн мүн ха юм.

Асари ехэ манай амжалтануудай хэнэй хүсөөр, хэнэй ашаар түйлагдаа гээшэб. Тэрэ дээрэ дурдагдаhан Жамбал үбгэнэй үеын үедэхи асуудалнуудтань харюусажа, гурбан ехэ манлай хүсэн, гурбан ехэ манай найдабари ороноймнай, арадаймнай хүгжэлтые хангажа, шадаа гэжэ хэлэе. Нэгэдэхеэр, манай бүхы hайн hайхан, дэмбэрэл түгэлдэр хэрэгүүдые манай парти, коммунис парти жолоодон ябуулна. Агуухэ Октябриин социалис хубисхалай амжалта түгэс илалтые хэн хангааб. Манай парти, коммунис парти хангаа. Социализм байгуулха асари ехэ хэрэгые хэн зохёон ударидааб. Манай парти, коммунис парти ударидаа.

(Үргэлжэлэлынь 4-дэхи нюурта).

БУРЯАД ҮНЭН
2-дохи нюур.
1964 оной декабриин 8.

ЖАРГАЛАЙ ДАЛАЙ

ҮБЭЛЭЙ ХҮЙТЭН дошхоржо, хээрэ талаар ухаа тооһо татуулба. Шаргын шахинаан холоһоо дуулдабашье һаа, харагдаха юумэ үгы, бүтүү балай. Хамаг юумэндэ һэжэг түрэжэ, бэеэ адуулжа ябадаг байһан Дмитрий Яковлевич үни хада гэртэһээ холодонхой, түбһэн юумэнэй гарта ороодшье орхихоор бэшэ байгаа. Зургаатайхан Леонид хүбүүн газааһаа гүйжэ ороод:

— Эжы, эжы! Буутай хүн,— гээд пеэшэнэйнгээ саагуур шэбээлшэбэ. Тиихэ сагай үхибүүдшье долонгир бэшэ, түбһэн юумэнһээ айдаг, жэхыдэг байгаа ха юм. Тиихэдэ үлгыдэ хэбтэһэн Вениамин юу мэдэхэб даа, һанаа амар.

Сэргэй хубсаһатай хүнүүд гэртэ орожо ерээд, буугай хүрзөөр шалыень тоншон:

— Эзэнтнай хаанаб, үтэр хэлэ, бушуу оло,— гээд Раиса эхэнэрые өөдэ руунь үрсэгэнүүлнэ, ғэр бараан соогуурнь нэгжэнэ, хамаг юумыень һандаргана. «Халаг даа, хаанаһаашье эдэ муухайнуудтай дайралдаа гээшэбиб» гэжэ һанаашье һаа, Раиса хаана ошохоб, арбан шүдэ хам байжа үнгэргэбэ.

ТЭРЭ ГЭҺЭЭР дүшэ гаран жэл үнгэрөө. Тиимэ һүртэй байдал, муу сагые Вениаминай мэдээшьегүй һаа, Леонидай үншэн хабһанай узуурта тэрэ зэрлиг ааша хадагалаатай.

Совет засагай түлөө тэмсэһэн тэмсэлдэ хабаадалсаһан Овчинниковай бүлэ үнгэрһэн тэрэ сагые үни галабта мартанхай, ёһотой жаргалай далай гээшые эдлэжэ һууна.

Дмитрий Яковлевич Раиса Ксенофонтьевна хоёр арбан нэгэн хүбүүд, басагадай эхэ эсэгэ хорин ашанарай таабай, төөбэй. Бүлын гэшүүд бултадаа ажалда дүршэһэн, хүдэлмэридэ хүдэржэһэн хүнүүд. Үнэр үргэн энэ бүлын аха заха хүбүүниинь гэжэ тоологдодог Павел мүнөө жара наһанайнгаа жаргал эдлэхэ дүтэлөө. Дмитрий Раиса хоёр үншэрһэн үрөөдэһэн Павелые үргэжэ, гэртэй, малтай болгожо табиһан аба эжынь. Эдэ хоёрой хүбүүд басагадай дунда эрдэмтэй һургуулитай, ажалша бэрхэшье хүнүүд бии. Олон ондоо мэргэжэлээрээшье Овчинниковтанийе хүсэхэ айлайхи хомор байха, Леонид — токарь, Вениамин—худалдаа наймаанай газарай начальник, Прокопий — шофер, Галина — алба хаагша, Зоя—больницын физиотехник, Александр—совхозой ветеринарна врач, Мария — оёдолшон, одхон Нинань аптекые даагша. Гээшье һаа, Василий, Евгений хүбүүдынь Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнда баатарлигаар байлдажа, наһа бараһан байха.

Үбгэн аба, хүгшэн эжын ашанаршье туһада орожо, ажалай арюун замаар алхалжа эхилээ. Леонид хүбүүнэйнь ехэ басаган — Татьяна медицинын хүдэлмэрилэгшэ болонхой. Павелай Василий хүбүүн уһан замай транспортда моторист, Анна басаган нооһо угаадаг фабрикын хүдэлмэрилэгшэ. Бусад ашанар тухайнь һонирхон Дмитрий Яковлевичһаа асууһада, нэрэ һүрынь хаана һурадагынь мэдэнэгүй, хүгшэнтэй хөөрэлдэ гээд бэеһээ холодхоно.

Раиса Ксенофонтьевнашье: Татьяна, Виктор, Раиса, Лидия, Андрей гэхэ мэтээр арбан долоонайман үхибүүдэй нэрэ, нэгэ, хоёр, гурба — юһэ, арба гэхэшэлэн классуудые тоолон ном уншаһан шэнгеэр табжаганаса хэлэбэ.

— Харыт, хаанаһаа эдэниие сээжэдээ хабшуулаа гээшэб, толгойтойхон шолмо гээшэ ха,— гээд үбгэн хүгшэнөө бага ёгтолоод абана.

— Шам шэнги,— гээд хүгшэн мүхөөгөөшье үгтэнэгүй. Үбгэд, хүгшэд үтэлхэдөө бэе бэедээ дээрэлхэдэг, тоосолдодогшье гээшэ бэзэ. Теэд тэрэншье наада энеэдэн, саг үнгэргэхэ зугаань мүн.

РАИСА Ксенофонтьевна Овчинникова республика соотоо эгээн түрүүлэн 1945 оной эхеэр «Эхэ Геройн» үндэр дээдэ нэрэдэ хүртэһэн байна. Энэ хүгшэн олон үхибүүдэй туханда хүрэжэ, хүлөө эжыгээ.

Дмитрий Яковлевич Байгалай үмэнэ совет засаг байгуулхын түлөө тэмсэһэн тэмсэлэйнгээ аша үрые хаража, һанаһандаа хүрөө, һарбайһанаа бариа. Мүнөө гүрэнэй тэдхэмжэдэ хүртөөшье һаа, гэртээ гараа барияад, мүрөө хараад һуунагүй. Республикынгаа ниислэлэй Октябрьска районой Горькиин нэрэмжэтэ тосхоной гудамжын комитедэй түрүүлэгшэ юм. Тосхондо арюун сэбэрые, ниитын гуримые сахиха талаар ехэ хүдэлмэри ябуулна. Зунай үедэ тосхон соогуураа хүүгэдэй талмайнуудые эмхидхэдэг байна. Гудамжын комитедэй үүсхэлээр тус тосхондо ургамалнуудые тариха сэсэрлиг бии болгогдоо. Тэндэ олон модод һуулгагдаа. Шэнэ тосхонойнгоо шэнжые болбосон түхэлтэй болгохын түлөө нүхэр Овчинников иигэжэ ажаллана.

Үнэр баян энэ бүлын гэшүүд үбгэн баабай хүгшэн эжы хоёройнгоо табин жэл соо энхэ тайбан, золтой жаргалтай ажаһууһанай алтан түрэ энэ жэлдэ хэжэ, баяртай зугаатайгаар найрлаһан.

Гурбан үеын эсэгэ үринэрэй ажал хэрэгэй алтан намтар түүреэн хэдэн үгэ хэлэе. Үбгэн аба Дмитрий Яковлевич Совет Конституцяар үршөөгдэһэн эрхэ сүлөөгэй үүдэ нээлсэхэ зам табилсалгада өөрынгөө хубитые оруулалсаа. Тэрэнэй хүбүүд, басагад социалис байгуулалтын һалбаринууд дээгүүр ажаллажа, республикынгаа промышленность, хүдөө ажахые шэнэдхэн байгуулалсаа, соёл культурые һалбаруулан бадаруулалсаа. Гурбадахи үень коммунизм үргэн далайсатайгаар байгуулха хэрэгтэ эдэбхитэйгээр хабаадалсажа эхилээ.

Н. АЛДАРОВ.

Лия Егорова Алексей Слепцов хоёрые таанад зураг дээрэ харанат. Тэдэнэр К. А. Тимирязевай нэрэмжэтэ Хүдөө ажахын академиин студентнүүд юм. Тэдэнэр Яхадһаа Москва ерээд, мүнөө 5-дахи курсда һуража байна. Диплом барнһанайнгаа һүүлээр түрэл хизаар нютагаа хүдэлхэеэ ошохо тэдэнэр хүсэлэнхэй. Лия өөрынгөө «Эльгяйский» гэжэ совхоздохи мал ажалай хүгжэлтэ тухай дипломно хүдэлмэри бэшэһэн байха юм.

ТАСС-ай фотохронико.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Баргажанай Карл Марксын нэрэмжэтэ колхоздо һаалишан, СССР-эй Верховно Соведэй депутат Санжима Очировна Бальжинова ажалладаг.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

ТАНИИЕ ЯМАРААР ХАНГАНАБ?

ҮШӨӨТЭЙН МАЛШАДТА ҮШӨӨЛ ЯБЫТ!

Хэшэг уулын хормойдо һууржаһан малшадай зэмьеэнүүд эндэ тэндэ гобойлдон харагдана. Тэдэнэй пеэшэнгэй хоолойнуудһаа гараһан утаан үглөөнэй сэлгеэн жабарта газар руу мушхарна. Ноябриин һүүлшын үдэрнүүд. Һаяхан болотор эндэ нам дулаахан байһанаа энэ һүни саһан орожо, үүр сайхын тэдыдэ сэлмээд, шэмэрүүн хүйтэн болобо ха юм.

Эгээл энэ үедэ шэнэ саһан дээгүүр түрүүшын мүр гаргаһаар Үшөөтэйн сельпогой автолавка захын айлай газаа хүрэжэ ерэбэ. Хэшэг уулын араһаа эхилээд, Үшөөтэй голой баруун бэеэр үгсэжэ һууржаһан олон гүүртэ, отарануудай нэгыешье алгадгүй дайран, үбэлжөөнүүдэй саада заха хүрөөд, зүүн бэеэр һууһан айл, хотон бүхэндэ ороһоор бусажа ерэхэ маршрудтай.

Захын хоёр айлай хоорондо машинаа зогсоожо, автолавкын жолоошо-наймаалагша Даши Доржиев наймаагаа эхилхээр забдаба. Энэ үедэ малшадтай уулзажа, танилсаха зорилгоор зүүн талын гэртэ оробобди. Гэрэй эзэн Тамоцырен Аюров эхэнэртээ хоюулан 670 толгой хонитой нэгэ отара даажа байдаг. Нүтөө гэртэнь Гавриил Александрович, Анна Анатольевна Третьяковтанай бүлэ—780 хонитой отарын эзэд ажаһуудаг байба. Эдэ хонишодой байранууд дотороо тиимэшье яндагар сэбэр бэшэ. Радиогүйнүүд. Газаа байһан автолавкын дэргэдэ хэдэн үхибүүд зогсоно. Гэрэй эзэн эхэнэрнүүд дабһа, саахар, печени, зуруул зэргын жэжэ бараа абаха зуураа: «Октябрь һарымнай мүнтан үшөө мүнөө хүрэтэр гаранагүй» гэжэ байжа бараа бага абаһанаа балаалха гэһэншүүгээр наймаалагшада хөөрэнэ. Автолавкын эзэншье баһал өөрөө шэнэ бараа абажа ябаагүйдөө аягүйрхэн, «ерэхэ долоон хоногто шэнэ юумэ асархаб. Мүнгэтэй болоод байна бэзэт» гэсэгээнэ.

Саашадаа замаа үргэлжэлүүлжэ, Доржи Банзаровай нэрэмжэтэ колхозой (Үшөөтэйн сомон) отара, гүүртэ бүхэниие дамжан, айл бүридэ шахуу ороһоор ябабабди.

Дунда-Үшөөтэйн баруун бэеэр Санжа Ринчиновэй даадаг эхэ хонидой бригадын отаранууд оршоно. Ута намар боложо, саг дулаан, саһа шуургагүй, тала, тол, таряалан хүндын ууҗам үргэн бэлшээридэ үбһэ хагдан элбэг байжа, хони мал хүсэ таргаяа һайса абажа шадаһан байна. Урин дулаан сагые ашаглан, малшад болон механизаторнууд, барилгашад малайнгаа үбэлжэлгэдэ һайнаар бэлдэн, үбһэ тэжээлээ газаагаа татажа абаһан байна.

Иигэжэ ниитынгээ малай үбэлжэлгэдэ һайнаар бэлдэжэ адууһа малаа һанаа зоборигүйхэн ондо оруулхын тулада колхозой хүтэлбэрилэгшэд оролдолго анхаралаа һайса табиһаниинь, малшадые энэ шухала зорилго шиидхэхэ хэрэгтэ эдэбхитэйгээр хабаадуулжа шадаһаниинь эли харагдана.

Теэд ажахын асуудалнуудые шиидхэлгэ хэды шухала болобошье, малшадай, тэдэнэй гэр бүлын ажаһуудалай, соёл культурын хангамжые һайжаруулха асуудал колхозой хүтэлбэрилэгшэд анхаралаа ямаршье сагта һуларуулха ёһогүй. Хамаг бүхы баялигые бии болгогшоднай ажалша хүн ха юм даа.

Гэбэшье Үшөөтэйн малшадай соёл культурын, ажаһуудалай талаар хангалга һула байна. Жэшээлхэдэ, «Коневод» гэжэ һууринда Санжа Балданов, Митап Балданов болон бусад хэдэн айл колхозой отара, гүүртын малнуудые харууһалжа байна. Эдэ айл бүхэнһөө 2—3 үхибүүд һургуулида һуралсана. Һургуулинь тэндэһээ 5—6 модоной зайтай, колхозой түбтэ байха юм. Һургуулиингаа дэргэдэ бии интернатда холын отарын малшадай үхибүүдые абадаг дээрэһээ «Коневод» хотоной малшадай үхибүүд аяар 5—6 модоной зайда ябагаар ошожо һуралсана.

— Дулаан байхадашье үхибүүднай хамаагүй гүйлдөөд байгша һэн. Эгээ мүнөө хүйтэнэй үедэл хэсүү болоод байна. Илангаяа эхин классай һурагшадта хүндэ, һанаа үнөөемнай зобоно,—гэжэ Санжа Балданов хөөрэбэ.

Тус колхозой түбые тойроод 10—15 километрэй оршон соо ажаһуудаг малшад баани үгы. Тиимэһээ отара, гүүртэнүүдтэ ажалладаг колхознигууд колхозой түбдэхи баанида ерэжэ, бэеэ угааха баатай болоно.

Үшөөтэйн голые үгсэжэ һууһан малшадай байранууд радиотой болгогдоогүй. Эндэ олохон айлай гэртэ ороходо жэжэхэн радиоприемнигууд стол дээрэнь табяатай, абяа шэмээгүйхэн лэ һуужа байха юм. Теэд юундэ дуугай байгаа юм, гэжэ һонирхоходо:

— Нёдондо жэл иимэ радиоприемнигуудые холын малшадай байрануудаар табижа үгэһэн юм. Радиогоо табижархёод һүүлэй һонин, уласхоорондын байдал мэдэжэ, дуу концерт шагнажа байхадамнай аятайл байдаг юм һэн. Теэд эдэнэймнай батарей дууһашоод, хон жэн болоһоор үнихэнэйбди. Һаяшаг колхозоймнай парткомой секретарь нүхэр Цыдыпов эндэ ябахадаа батарей асаржа үгэхэбди гэжэ хэлэһэн юм, хүлеэнэбди, хэзээ асаржа үгэхэ юм,— гэжэ хонишон Гомбо Зугдуров [illegible] мэдүүлнэ.

Үбэлжөөндэ байһан малшадта кино, концерт харуулагданагүй, улаан булан, библиотекэнүүдшье эмхидхэгдээгүй байһаар.

Залуу малшад, илангаяа эхэнэрнүүд, «Колхозоймнай правлени һаалишадта анхаралаа табихаһаа бэшэ, бидэ малшадые балай тоодоггүй юм. Һаалишадые машинаар кинодо, баанида абаашадаг гэжэ дуулдагша» гэжэ мэдүүлнэд.

Үдэшын боро хараан таһаржа, харанхышаг болоод байха үедэ тус колхозой һү һаалиин хоёрдохи гүүртэ дээрэ хүрэжэ ерэбэбди.

Сэнгэ Ванданович Ванданов — һаалиин гүүртые эрхилэгшэ бидэнтэй уулзаба.

Гүүртэ дээрэнь 250 үнеэд һаагдадаг байһанаа, зарим үнеэдынь шэргэжэ, тугаллаха ойртожо байгаа юм байна. Һаалишад 14 хүн ажаллана. Жэлэйнгээ һүнэй түсэбые үглөө-мүнөө дүүргэхэнь.

Һаалишадай ажаһуудал, соёл культурын талаар хангалга тухай һонирхоходомнай, баһал голой баруун, зүүн бэеын отара, гүүртэнүүд дээгүүр үзэгдэһэн дутагдалнууд тэрэ хэбээрээ эндэ бии байба. Һаалишадай улаан булангай байра түхеэрэгдээд, тэрэнээ нээжэ шадаагүй нобшорһоор. Радиошье мүнөө хүрэтэр оруулагдаагүй. Һаалишадтай уласхоорондын байдалаар, мүн һүүлэй үеын һонин тухай хөөрэлдөөнүүд үнгэргэгдэлэггүй.

Колхозой түрүүлэгшэ С. Б. Жарталов, парткомой секретарь С. Д. Цыдыпов ажахынгаа талын асуудалнуудые гол болгоод лэ, харин малшадай ажаһуудалай, соёл культурын эрилтые эрид һайжаруулха тушаа анхаралаа багаар хандуулдаг байһаниинь эндэ эли харагдана.

Д. ЦЫБЕНОВ,
манай тусхай корр.

Зэдэ.

ТАРЯАШАН ЭХЭНҮҮД ТУШАА ГҮРЭНЭЙ АНХАРАЛ

1964 оной июльдэ СССР-эй Верховно Соведэй IV сессиин батаалан абаһан колхознигуудта пенси, тэдхэмжэ үгэдэг болохо тухай Хуули 1965 оной январиин 1-һээ хүсэндөө орохонь. Түрэхэ, нарайлһан эхэнэрнүүд — колхозой гэшүүдтэ үгтэдэг тэдхэмжэ бии болгохо, түлэхэ гуримые СССР-эй Министрнүүдэй Совет баталһан.

СССР доторхи колхозуудта 18 миллион үлүүтэй эхэнэрнүүдэй хүдэлдэг байһые хараада абабал, энэмнай тон шухала социальна хэмжээ ябуулта болоно.

Совет гүрэн эхэ, үхибүүд тушаа эгээн ехэ анхарал табидаг, оролдолго гаргадаг юм. 1917 оной декабриин 31-дэ — Совет засагай тогтоһоор хоёрхон һара болоод байхада — эхэнүүдые, нарай үхибүүдые хамгаалха ба тэдхэхэ коллеги эмхидхэхэ тухай Декрет гараа һэн.

Революциин урда тээхи бүхы Росси дотор эхэнүүдтэ туһалха миил 9 консультаци байһан юм. Харин мүнөө хэдэн мянгаад тиимэ консультаци бии болонхой. Хүдөөгэй таряашан эхэнэрнүүд городойхидтол адляар, түлөөһэгүй больницануудаар, нарайлалгын гэрнүүдээр хангагданхай. Үбһэ, таряа хуряалгын халуун хаһын эхилхэдэ, хүүгэдэй саад ба яслинууд, талмайнууд колхозуудта нээгдэжэ, багашуулынь дүй дүршэлтэй хүмүүжүүлэгшэдэй харууһан доро байдаг.

Таряашан эхэнүүдэй байдалые улам һайжаруулха талаар үшөө нэгэ шэнэ алхам хэгдэбэ. Колхознигуудта пенси, тэдхэмжэ үгэдэг болохо тухай Хуулиин ёһоор, таряашан эхэнүүд түрэхынгөө урда тээ, түрөөд байхадаа түлөөһэтэй амаралта абаха эрхэтэй болоо. Энэнэй урда тээ эдэнэр түлбэригүйгөөр медицинскэ туһаламжа абадаг һаа, харин мүнөө нарайлхаһаа урид ба һүүлдэ совет обществын зүгһөө тэдхэгдэн амардаг болохонь гээшэ.

Городой хүдэлмэришэн, алба хаагша эхэнэрнүүдэй абадаттал адли түлбэритэй амаралта колхозник эхэнэрнүүдтэ үгтэхөөр тогтоогдоо. Колхозница нарайлхаһаа урид 56 хоног, һүүлдэнь мүн тэды шэнээн амаралта абана. Нарайлалгын нормальна бэшэ байгаа һаа гү, али хоёр, дээшээшье үхибүүдые түрөө һаань, нарайлһанай һүүлдэхи амаралтань 70 үдэр хүрэтэр нэмээгдэхэ.

Гурбан жэлһээ доошо бэшэ хүдэлмэрилһэн колхозницанууд, мүн жэлһээ доошо бэшэ стажтай аад, 18 наһа хүрөөгүйшүүл — амарха бүхы үе соогоо бүхэли салингаа абаха эрхэтэй. Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнай инвалидууд, партизан ябаһан эхэнэрнүүд, шэнэ түрүү юумэ үүдхэгшэд, ажахы дээрэ жэлһээ доошо бэшэ хүдэлһэн колхозно үйлэдбэриин түрүүшүүл мүн иимэ эрхэдэ хүртэнэ. Бусад колхозницануудта һара соо олодог олзынь гурбанай хоёр хубиин хэмжээтэй тэдхэмжэ амарха бүхы үе соонь түлэгдэхэ.

Колхозуудай оруулһан, түрэнэй һомолһон, колхознигуудай социальна тэдхэмжын союзна фондын мүнгэнһөө колхозник эхэнэрнүүдтэ нарайлалгын тэдхэмжэ түлэгдэхэ байна.

Колхознигуудта түлэгдэхэ пенси болон тэдхэмжэ хүсэндөө ороһонь. Таряашан эхэнэрнүүдые анхарал оролдолгоор хүреэлһэн Совет гүрэнэй түн удхатай энэ хэмжээ ябуулгые совет хүдөө тосхон угаа ехэ баяртайгаар уттаа.

СОЦИАЛИС оронуудай һонин

МАНАЙ УНИВЕРСИТЕТ

Ерээдүйн жабхаланта байдал илан мандаха гэжэ улад зон үнэн зүрхэнһөө этигэдэг. Хүн түрэлтэнэй соёл культурын түйлалтануудые үнэһэн тоборог болгохо зорилго табяад, гитлеровецүүдэй зэрлиг муухайгаар аашалжа байха үедэ Улаан-Баатар хотодомнай Монголой гүрэнэй университет нээлгэнэй баяр найр болоо бэлэй. Тэрэ хадаа совет арадай, бүхы түрүү үзэлтэй хүн зоной хүсэндэ, зохёон байгуулхы ажалай, соёл культурын эрдэм ухаанай илан мандаха байһанда монгол зоной батаар найдадаг байһанай һүлдэ тэмдэг болоһон юм. Тиигэжэ Азиин тэг дунда хүн түрэлтэнэй мүнхэ соёлой үшөө нэгэ зула бадарһан гээшэ.

Монгол ороной мянган жэлэй түүхэдэ түрүүшынхеэ университедэй хонхын жэнгиржэ, студентнэрээ дуудаһан 1942 оной октябриин дурасхаалта нэгэ үдэрһөө хойшо 22 жэл үнгэрөө. Тэрэ үедэ университедтэмнай 95 студентнэр, 11 багшанар, медицинын, багшанарай, ветеринарай—гурбан факультет бии байгаа. Эдэ үнгэрһэн жэлнүүдтэ хүдөө ажахын, экономическа ба медицинскэ институдууд эндэһээ илгаржа гараһан. Эдээхэн гурбан институт олон зуугаад эрхим мэргэжэлтэдые жэл бүхэндэ бэлдэнэ. Тэдэнь республикынгаа арадай ажахын, соёл культурын олон һалбарида амжалтатайгаар ажаллажа байдаг.

Монголой гүрэнэй университет улам саашадаа урган үргэдэнэ. Һуралсалай шэнэ байшангууд, хамтын байра баригдаа. Университедтэмнай баян библиотекэ, лекци уншаха олон зал, аудитори, 30 гаран кафедра, 40 үлүүтэй лаборатори, зоологиин, ургамалай аймагай, минералогиин музейнүүд бии.

Эндэ ерэбэл, буурал толгойтой профессорнүүдтэй, залуушье багшанартай золгохо байхат. Ази түбидэхи эгээн залуухан манай университет 178 багшанартай. Тэдэнэй дундаһаа 20 гараниинь эрдэмтын нэрэ зэргэтэй болоһон зон. Академигүүд, МНР-эй Наукануудай академиин гэшүүн-корреспондентнүүд, профессорнүүд эндэ лекци уншадаг. Совет эрдэмтэд, багшанар манай университедтэ сэгнэшэгүй ехэ туһаламжа үзүүлнэ.

Университет дүүргэгшэд оронойнгоо нютаг бүхэндэ ажаллажа байдаг. Мүнөө 3570 хүн университет дүүргэһэнэй сэнхир-хүхэ тэмдэгүүдые зүүжэ ябадаг. Эрдэмтын нэрэ зэргэтэй болоһон Монголой 170 научна хүдэлмэрилэгшэдэй 130-ниинь энэ университет дүүргэжэ гараһан байха. Тэдэнэй нэгэниинь—Тойвго—доктор болонхой, профессорэй, академигэй нэрэ зэргэтэй юм. Монгол үүлтэрэй үхэрнүүдэй наһа тодорхойлхо талаар хэһэн шэнжэлхы хүдэлмэриие нь манай, мүн совет эрдэмтэд үндэрөөр сэгнэһэн байна.

МНР-эй наукануудай академиин мал ажал шэнжэлхэ институдай директорэй орлогшо доктор Тойвго эрдэм шэнжэлгынгээ хүдэлмэри үргэлжэлүүлһээр.

Советскэ Союзһаа, Болгари, Хитад, Польшо, КНДР, Венгри, Чехословаки, ДРВ-һээ ерэһэн студентнэр монголнуудтай сугтаа Монголой гүрэнэй университедтэ һуралсана.

Жэл бүри, зунайнгаа амаралтын үедэ, студентнэр барилгын хүдэлмэридэ, Гобиин тала дайдые уһалха ажалда гарадаг. Мүн тэдэнэр үбһэ сабшалсадаг, ургаса хуряалсадаг юм. Хүн бүхэн барилгын ямар нэгэн мэргэжэл шудалха зэргэтэй гэһэн партиин уряае хамагай түрүүн студентнэр дэмжэһэн байха. Университедэй һурагшад эрдэм шэнжэлгын хүдэлмэри эрхилнэ, экспедицинүүдтэ, байгаалиин баялиг бэдэрдэг партинуудта хабаадалсана, харин оронуудаар ябажа арадай ажахын ба соёл культурын элдэб һалбаринуудта ажалай дүршэл гарана. Студентнэрэй эрдэм шэнжэлгын, диплом хамгаалгын эрхим зохёолнууд хэблэлдэ тунхаглагдадаг.

Университедтэмнай уран һайханай бүлгэмэй хүдэлмэри шухала һуури эзэлнэ. Тэндэ һуража гараһан олохон хүнүүд мэдээжэ уран зохёолшод, поэдүүд, хүгжэмшэд болонхой. Уран зохёолшод С. Эрдэнэ, Ч. Чимид, М. Гадамба, МНР-эй габьяата артист Л. Цогзолма мэтын манай соёлой, искусствын бусад олон ажал ябуулагшадаар университеднай омогорхоно.

Эрдэм ухаанай барагдашагүй булаг болоһон манай университедэй огторгойн одо мүшэдтэл олон эрдэмтэдые һургажа гаргахыень арад зон хүсэдэг гээшэ.

Бэнзарагчийн ЖАМД.
монголой журналист.
(АПН).

80.000 КИЛОМЕТРЭЙ АЯНШАЛГА

Иржи Ганзелка, Мирослав Зикмунд хоёрой хөөрөөнһөө

Иржи Ганзелка Мирослав Зикмунд хоёрой Прага ерэхэдэ, журналистнууд «добтолжо» эхилээ. Зүүн зүгэй оронуудаар ябахадаа хараһан үзэһэн юумэ тухайдаа суута аяншад хөөрэбэ.

— Аяншалгамнай табан жэл хахад соо үргэлжэлөө,— гээд тэдэнэр хэлэнэ.— Энэ үе соо 80 мянган километр зай гаталагдаһан байна. Бидэ ганцашье машинаар ябаа бэшэбди. Сибиреэр аяншалгынгаа һүүлшын хубида ехэнхидээ самолёдоор, вертолёдоор ниидэһэн байгдана. Анха түрүүн хоёр хүн «Татра» маркын машинаар аяншалаа һаа, харин һүүлшын дүрбэнэй дабшалга научна экспедициин шэнжэтэй байгаа... Манда тусхай түхеэрэлгэтэй автомашинанууд бии байһан. Чехословакиин Наукануудай академи экспедицидэмнай ехэхэн туһа хүргөө.

Үшөө дахин аяншалха гүбди? Энэ хадаа бидэнэй һүүлшын удаан аяншалга болоо ха гэжэ һананабди. Түби дэлхэйе шэнжэлэн мэдэхэ хүсэлтэй бүри залуу аяншалагшад олдохол байха.

Замайнгаа тэмдэглэлнүүдые «эд» болгохо үедөө Советскэ Союзай баруун областьнуудта нэгэ хэды саг соо ерээд ошохо һанаатайбди.

Өөрынгөө эхэ нютаг Чехословакяар аяншалха хүсэлтэйбди. Тиихэдээ машинаар бэшэ, харин ябагаар, рюкзак үргэлөөд ябаха байхабди. Мүнөөдөө хамсыгаа шаманхай хүдэлжэ байгдана... Гансахан фото-зурагууд манай гаталһан замтай адли — 80 мянга болонхой.

Экспедициин врач—доктор Коринт аяншалгын үедэ фототекыемнай даажа ябаһанайнь ашаар, ямаршье фото зурагуудаа 20 секундын туршада оложо абадаг байнабди. Энээнһээ гадна, Кашмир тухай үнгэтэ, фильм 109 телевизионно фильм буулгаабди. Манда үшөө 25—30 телевизионно фильмын материал бии. Киноматериалаа жэлэй туршада болбосоруулха һанаан бии. Научна материалаа Чехословакиин Наукануудай академида тушаахабди.

Угаа олон тэмдэглэл, зураглал, ажаглалтанууд манда бии. Олохон репортаж, хэдэн ном бэшэхэ хүсэлтэйбди. Тэдэнэймнай нэгэниинь — Сири, Ирак тухай, Персидскэ заливаар тамаралга хэблэгдэнхэй.

(АПН—Прагопресс).

Үхибүүдэй шэнэ номһоо

Ч.-Р. НАМЖИЛОВ

СЭСЭГТЭ ХАМБЫ

Ягаахан дүлөөр гэнтэ
  соробхилоод абаһан шэнги,
Яаһан жэгтэйгээр шарайгаа
  хобхолон хубилгааб шэрэнги?..
Яаран гүйлдэжэ ошобобди,
  сэхэ тэрээ руу шэглэнги,
Ямбатай номгоноор
  урдаһаамнай
  уттан байгаа һэн тэрэнги.
Хамар өөдэ сорьёһон
  үнэрынь хадын амисхаал,
Хайлажа урдаһан саһанай
  һүүлшын һэрюухэн амисхаал,
Хабтагай дайдын ургамалай
  ерэжэ ябаһан амисхаал,
Хабатай һайхан зунай
  һаруулхан дохёонь бэшэ юм
  аал?...
Тэндээ хоргодолсон наадажа,
  сэнгэжэ, хүхижэ садаалди,
Тэбэри тэбэреэр дүүрэн
  мүшэр хухалжа абаалди,
Тэргэтэй, тэмээтэйшье бэшэ һаа
  яһала хүндөөр ашаалди,
Тиигэжэ бултаараа сэсэгтэ
  хамбы болон субаалди.

ШОНЫН ДАЙСАН ШОБХООН

1.

«Гарюуһан», «хүдөөнэйхи»
  гэдэгнай
Гангинуур гүлгэн бэшэ даа:
Гарташни бэлээр орохогүй
Гайтайхан шүдхэр гээшэ даа...
Хотогор жалгаһаа маряаһаар
Хонидто хэдыдэнь аһаба ааб?
Хоолойень бажуужа мушхаһаар
Хороожо хэдыень һалгаба ааб?
Нобшорһон эзэнэйнь хуугайлтар,
Нохойнь хусажа харайтар —
Нюдаржа унагааһан хурьгаяа
Нюрган дээгүүрээ хаяад,
Хүйтөөр харан, хултаганан,
Хүнды руу үни арилаа лээ!
(Хүйхэр зэбүүн арьяатан
Хүнэй нюурһаал айна гээ).
Арайхан амиды «олзоёо»
Абажа нүхэндөө шургаба хаш.
Арбагар олон бэлтэргэдээ
Алажа, боорложо һургана хаш...

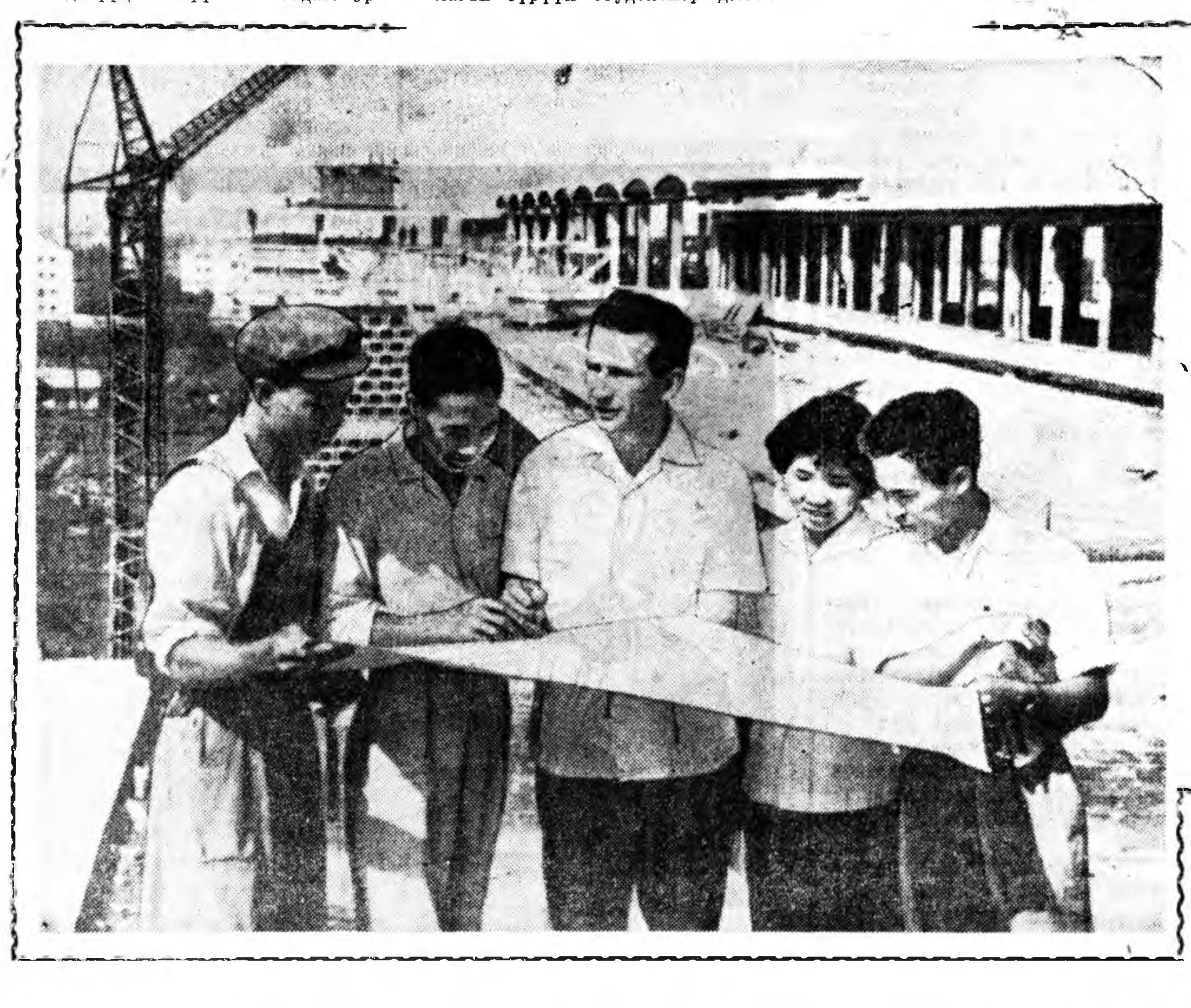
2.

Тэрээхэн һураг дуулахадаа
Тэшэгэнэсэ энеэдэг нүхэр бии.
«Тэмээн уула багта гү даа?...
Тэндэһээ гаража ерэбэ бы...
Арһыеш үбшэжэ хатаахаб даа,
Арилжа холо харайхагүйш.
Ажаглаад, тухайлаад байгааб
  даа,
«Айлшалжа» улаан зайхагүйш...»

Гэсэгээжэ Шобхоон яршаба,
Гэртээ һуужашье ядашаба,
Гэгээ оромсоорнь мордобо,
«Гэмтэнэй» хойноһоо мүрдэбэ.
«Хазадаг шүдэтэй» хабхаяа
Харатайгаар хаанашьеб табина.
Хагда шоройтойгоор хаяад,
Харагдаха аргагүйгөөр хушана.
Үнэхөөр «нюусыень» хэн
  мэдээб!..
Үжөөжэ хатааһан мяхаха
Үшөөшье олон зүйлнүүдээр
Үльтэлжэ, холижо сасана ха...

3

Баглажа үглөөндэнь эрьехэдэнь
Балай юумэн харагдабагүй.
Байн гэдэһэнэйнгээ үлдэхэдэнь
«Бараалхаха» аалам даа
  магадгүй...
Гэдэргээ хожомынь ерэхэлээрнь
«Гэндэн Жамса» хүйхэрынь
Гэнжэтэй хабхадань оршонхой,
Гэшүүһэндэ шагтагалдан
  торошонхой —
(Гасуу шэрэһэнээ обёоронгүй,
Галзууран зүдхэхэнь олиггүй),
Гаража, мултаржа ядалдаад,
Ганиран, хэрхирэн байбал даа...
Уланхадаһан, уятай шоные
Унагаахань эгээшье бараг даа.
Ухаансар, мэргэн Шобхоониие
Уладнай магтанал барандаа.

Вьетнамай Демократическа Республика Советскэ Союзай болон бусад социалис оронуудай аха дүүгэй туһаламжаар социалис экономико болон соёл культураяа хүгжөөхэ замаар улам бүри найдамтайгаар урагшаа дабшана. Арадай засагай тогтоһонһоо хойшо хүндэ промышленностиин предприятинууд, электростанцнууд, хүнгэн, эдеэ хоолой, фармацевтическэ промышленностиин предприятинууд баригдаа, шэнэ һургуулинууд, бусад һуралсалай газарнууд нээгдэ. Мүнөө үедэ Ханойдо политехническэ институдай һуралсалай шэнэ корпусууд баригдажа байнхай. Барилгадань совет мэргэжэлтэд хабаадалсана. Советскэ дээдэ һургуулинуудые дүүргэжэ гараһан вьетнам мэргэжэлтэд институдта ном заадаг юм. Зураг дээрэ: совет инженер нүхэр Дубарев (тэг дундань) Ханойн политехническэ институдай шэнэ корпусой барилга дээрэ.

ВИА-гай, АПН-нэй фото.

ГАН ТҮМЭР МУНДАРГА

(Түгэсхэл. Эхиниинь 2-дохи нюурта).

Коммунизм байгуулха гүн ехэ хэрэгые хэн ударидан толгойлноб. Манай парти, коммунис парти ударидан толгойлно.

Хоёрдохёор, манай бүхы алдар габьяата хэрэгүүднай элдин хонгор Эхэ һайхан оронойнмнай түлөө хэгдэдэг. Эхэ оромнай совет хүн бүхэнэй сэдьхэл соо ходо дулаахан һанагдан байдаг. Манай космонавтнууд суута хэрэгүүдээ Эхэ орондоо зорюулһан байгаа ха юм. Эхэ нангин орониинь эдэнэртээ эльгэ зүрхэнэй баяр хүргэн, ган түмэр мундарга бодхооно ха юм. Хүнэй түрэһэн Эхэ гээшэ ямар хайратай, һайхан байдаг бэ. Эхын сээжэ соо түрэһэн үринь хэзээ бүхэндэ эльгэлэн һанагдадаг ха юм. Тэрээндэл адли Эхэ ороной энэрхы һайхан анхаралай үльмы доро тэрэнэй үрэ бүхэниинь, эрхэтэн бүхэниинь ходо байдаг. Тиигээд үрэ бүхэниинь, үнэншэ эрхэтэн бүхэниинь Эхэ ороноо суурхуулхын түлөө ходо бэлэн байдаг.

Амжалтануудһай ашата һайхан Эхэ орондоо ходо зорюулагдажа, алдар солыень мандуулна.

Гурбадахяар, манай бүхы гэрэлтэ һайхан хэрэг үйлые хэн гаржа бүтээнэб гэбэл, манай суута совет ажалшад бүтээнэ. Оронойнай дайда дэлхэй ямар нэгэн гүн ужам үүсхэлтэ ажалай талмай шэнгеэр үзэгдэн харагдана. Хаа хаанагүй заводууд, комбинадууд, электростанцинууд байгуулагдана. Үргэн ужам тала дайдаарнай үрэжэл ехэтэ үрэ жэмэстэ таряалан ургуулагдана. Институт болон лабораторинууд соогуур эрдэм шэнжэлгын, эрдэм техникын шэнэ шэнэ нээлтэнүүд хэгдэнэ. Ара үбэрөөрнай атар тарган малнууд бэлшэн ябана. Эдэмнай бүгэдөөрөө юрын совет ажалша хүнүүдэй оролдолгоор, ухаагаар, гараар бүтээн хэгдэнэ. Түрүү дэлхэйн урда совет хүнэй габьяань гайхалтай ехэ. Совет хүн юунэйшье урда тогтохогүй, ямаршье дабаа дабаха, ямаршье үндэртэ хүрэжэ шадаха. Коммунис зориг манай ажалшадай һүлдэнь боложо шадаа. Иимэл хадаа, замбуулинай заха хизааргүй гүн үндэр тээшэ ниидэжэ, шэнэ амжалтын шэжэр алтан шэжэмые татана ха юмбибди.

Замбуулин өөдэ шуумайн зориһон ган түмэр мундаргамнай манай ороной ерээдүйдэ түйлахаяа ябаһан үшөө ехэ амжалтануудай булад гэшхүүр мүн болоно.

Үни хүлеэгдэһэн шэмэрүүн хүйтэн үдэрнүүднай эхилжэ, согтой солбон хүбүүд, басагаднай коньки, санадаа мордожо, сэбэр агаарта сэнгэжэ эхилбэ. Совет Конституциин—декабриин 5-най үдэр городоймнай санашад хоорондоо мүрысэжэ, бултаниие һонирхуулаа. Эхэнэр санашадай дунда 4х5 километрэй зайда урилдаанай болоходо, Сэлэнгэ станциин барилга-хабсаралгын 8-дахи управлениин командынхид эрхимлэжэ, дамжуулгын шанда хүртэнэ. Багшанарай институдай команда хоёрдохи һуури эзэлээ. Эхэнэр санашадай дунда хоёрдохи бүлэгтэ урилдагшад соо һоо баһал хүдөөгэй—Тимлюгэй цемент-шиферэй заводой команда эрхимлэжэ, дамжуулгын шанда хүртэһэн байна.

Эрэшүүлэй дунда 4х10 километрэй зайда болоһон мүрысөөндэ мүн лэ Сэлэнгэ станциин санашад түрүүлжэ шадаа. «Локомотив» бүлгэмэй команда хоёрдохи һуури эзэлһэн байна.

Үйлэдбэриин коллективүүд сооһоо Улаан-Үдэ станциин депогой санашад түрүүлжэ, баһал дамжуулгын шанда хүртэнэ.

3х3 гэһэн эстафетэ дамжуулгаар эхэнэрнүүдэй дунда болоһон мүрысөөндэ багшанарай училищиин команда, хүбүүд сооһоо лесотехникумэй санашад эрхимлээ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: эхэнэр санашад эстафетэ дамжуулалсажа байна.

Л. ХАНДУРОВАЙ фото.

ДАМЖУУЛГЫН КУБОК ХЭНДЭ ХҮРТӨӨБ?

БОКС

Буряадай багшанарай институдай спортын зал соо боксёрнуудай хоорондо республикын институдуудай спортсменүүдэй дунда шанга тулалдаан болоо. Мүрысөөндэ Зүүн-Сибириин технологическа, хүдөө ажахын, багшанарай институдуудай «арһан бээлэйн» мастернууд сугларжа, РСФСР-эй студентнүүдэй бүлгэмэй мүрысөөндэ нэгэдэмэл команда бэлэдхэхэ гэһэн байгаа.

Мүрысөөнэй түрүүшын үдэр технологическа, багшанарай институдуудай боксёрнууд һайн техникэ, шадабари харуулжа, түгэсхэлэй наадан да хабаадаха эрхэ олоно.

Хоёрдохи үдэр. Ехэ һонирхолтой наадануудые хүдөө ажахын институдай Нимаев багшанарай институдай Бимбаев хоёр харуулжа, шадабари һайнтай Нимаевынь нүхэрөө очкогоороо диилэһэн байна. Зүүн-Сибириин технологическа институдай нэгэдэхи разрядтай Михеев хоёрдохи раундда һайнаар наадажа, хүдөө ажахын Шулуновые нокдаунда оруулжа шүүгээ. Тиигэжэ нэгэ очко технологическа институдай командада бэшэгдэһэн байна.

Багшанарай институдай Ю. Степанов, Э. Шобонов (ВСТИ) хоюулан нэгэдэхи разрядай боксёрнууд. Эдэ хоёрой рингын тэбхэр талмай дээрэ гарахые хүлеэжэ ядаашад олон байгаа. Хоюулан бэрхэ боксёрнууд, нааданай эхинһээ бэе бэеэ мэхэлэлсэн, нэгэнэйнгээ алдуу хэжэ далтирхадань лэ хойноһоонь бэлэн байһан гарнуудаараа очконуудые абажа, һайн техникэ харуулаа. Эндэ Степановынь диилэжэ, түрүү һуури эзэлбэ. Нүхэрэй ёһоной уулзалга. Зүүн-Сибириин технологическа институдай боксёрнууд Турлай Цюй Ю-цен хоёрой наадан ехэ һонирхолтойгоор үнгэрөө. Эдэ хоёрнай ондо ондоо шэгнүүртэйшье һаа, боксын эди шэдиие яһала һайнаар харуулжа шадаа.

Мүрысөөндэ Зүүн-Сибириин технологическа институдай нэгэдэмэл команда түрүүшын һуури эзэлжэ, дамжуулгын кубок абаа. Хоёрдохи һуурида багшанарай, гурбадахиие хүдөө ажахын институдай команда эзэлээ. Нэгэдэхи, хоёрдохи һуури эзэлһэн боксёрнууд республикын спортын бүлгэмэй болон эмхинүүдэй союзай соведэй грамота, жетоноор шагнагдаа.

К. ВАНДАНОВ.

Хилын саанаһаа

Патриодууд шагнагдаба

ХАНОЙ. (ТАСС). Урда Вьетнамые сүлөөлхэ национальна фронтын ЦК-гай, сүлөөрэлгын армиин зэбсэгтэ хүсэнүүдэй штабай шиидхэбэрээр Урда Вьетнамай сүлөөрэлгын армиин подразделенинүүд орденуудаар шагнагдаа. Вьен Хоа гэжэ аэродромые үзэгдөөгүй ехэ зоримгойгоор добтолһон добтолгодо эдэ подразделенинүүд хабаадаһан байгаа.

Сүлөөрэлтын армиин командованиин мэдээнүүдэй ёһоор, энэ добтолгын үедэ 59 самолёт усадхагдаһан, гэмтээгдэһэн, Америкын 293 сэрэгэй алба хэгшэд алуулһан, шархатаһан байха юм.

Шагнал барюулгын ёһолол сүлөөлэгдэһэн районуудай нэгэндэ һаяхан болоо.

Цейлоной правительствын шиидхэбэри

КОЛОМБО. (ТАСС). Цейлоной правительство онсо яаралтай заседани хэжэ, парламентые тарааха, шэнэ һунгалта үнгэргэхэ гүйлтатайгаар ороной генерал-губернаторта хандаха гэһэн шиидхэбэри гаргаа.

Энэ алхам юундэ хэгдээб гэхэдэ, Цейлоной правительствын дотоодын болон гадаадын политика тухай генерал-губернаторай хэлэһэн программына үгые түлөөлэгшэдэй палата үсэгэлдэр һайшаагаагүй (энэ үгыень һайшаахагүйн түлөө 73 дуун, һайшааха гэжэ 72 дуун үгтөө).

КОНГОДОХИ БАЙДАЛ

ПАРИЖ, декабриин 6. (ТАСС). Конго мүрэнэй зүүн бэедэ африкынхидай һуудаг Стэнливилиин хубида шуһата байлдаан үргэлжэлжэл байһаар. Восстани хэгшэдые хэдэн үдэрэй туршада артиллереэр, Америкын «Т-28» самолёдуудһаа ракетэнүүдээр буудаһанайнгаа һүүлээр сагаан шарайта хүлһэншэд, Катангын жандармуудай отрядууд мүрэниие гаталжа, тэрэнэй зүүн бэедэ бишыхан газарые эзэлжэ шадаа.

Франс Пресс агентствын корреспондентын мэдээсэлнүүдһээ хаража үзэхэдэ, восстани хэгшэдэй отрядууд Леопольдвилиин сэрэгүүдтэ үсэд шангаар эсэргүүсэнэ.

Мүрэнэй баруун бэеын хубида городой амгалан хүн зониие алаха хюдаха ябадал үргэлжэлһөөр. Чомбе гэгшын банданууд африкынхидые хэдэ хэдэн мянгаадаар стадион дээрэ суглуулаад, «тэдэниие шалгадаг» «Үймөөшэд» гэжэ өөһэдынгөө һэжэглэһэн хүнүүдые талзуурһан бандидууд байра дээрэнь буудажа алана. 50 мянга гаран хүн зэрлиг муухайгаар сохюулаа, наншуулаа, алуулаашье.

Харин корреспондентнүүдэй мэдээсэлнүүдэй ёһоор, сагаан шарайта хүлһэншэдэй толгойлдог Леопольдвилиин сэрэгүүдэй хоёр сохилтын колонно «хүндэ хүшэр байдалда оронхой». «Баригдаһан хүнүүдые» сүлөөлхын тулада ороной зүүн хойто хуби руу эдэ сэрэгүүдые Чомбе эльгээһэн юм. Тэдэниие восстани хэгшэд хаа хаанагүй далда газарнуудһаа гэнэдхэн добтолоод, өөһэдөө баригданагүй. Поко, Бунна городууд, тэрэшэлэн хэдэн үдэрэй урда тээ правительственна сэрэгүүдые түрижэ восстани хэгшэдэй эзэлээд байһан Паулис город шадар восстани хэгшэдэй отрядууд илангаяа эдэбхитэй шанга ябуулга хэнэ.

Ороной зүүн болон зүүн-хойто районуудай африкан хүн зон сүлөөрэлгын армиин сэрэгшэдые дэмжэнэ. Харин корреспондентнүүдэй гэршэлһэнэй ёһоор Чомбе гэгшын сэрэгүүд хүн зондо үзэн ядагдана. «Эдэ районуудай бүхы африкан зон Лумумбын үзэл бодолтой, восстани хэхэ үзэл бодолтой» гээд Конгоһоо абтаһан мэдээсэлнүүд соо хэлэгдэнэ.

Суданай президентскэ совет

ПАРИЖ. (ТАСС). Суданай президентскэ совет шэнээр байгуулагдаа гээд Франс Пресс агентствын корреспондент Хартумһаа һаяшаг мэдээсээ. Республикын президентын һунгалтын болотор, тэрэнэй дүүргэдэг үүргые президентскэ совет хамтаараа бэелүүлдэг байха.

Суданай превительствын болон национальна нэгэдэмэл фронтын түлөөлэгшэдэй хоорондо удаан саг соо хэлсээнэй болоһоной һүүлээр совет байгуулагдаа. Национальна фронтдо ороной бүхы политическэ партинууд ородог юм.

Орон доторхи политическэ гол хүсэнүүдые түлөөлдэг табан хүнһөө президентскэ совет байгуулагдаа.

Хашалта хабшалта үргэлжэлүүлэгдэһээр

БУЭНОС-АЙРЕС. (ТАСС). Ороной партийна организацинуудай делегацинуудай хабаадалгатайгаар үргэн зүблөө үнгэргэхыень Аргентинын Коммунис партиин Центральна Комитедтэ полициин управлени зүбшөөл үгөөгүй. Иигэжэ Компартиин болон бусад демократическа организацинуудай ажал ябуулгые хориһон хуулинууд болон декредүүдые орон дотор болюулха тухай һаяхан абтаһан шиидхэбэриие полициин управлени бүдүүлигээр эбдэһэн байна. Энээнтэй дашарамдуулан буруушаалга хэһэн мэдүүлгэ Компарти толилоо. Ороной конституци болон хуулинуудай ёһоор олгогдоһон эрхын хэрэглэлгэдэнь һаад ушаруулхые хүсэдэг хүсэнүүдые компарти буруушаагаа.

Мексикэ манай хани

Ороной президентын тушаалда Густаво Диас Ордасай ороһонтой дашарамдуулан, советскэ делегаци Мексикэ ниидэн ошоо. Тэрэниие СССР-эй Верховно Соведэй Национальностьнуудай Соведэй Түрүүлэгшэ Я. В. Пейве толгойлно.

Мордохынгоо урда тээ делегациие толгойлогшо АПН-эй корреспондентдэ иигэжэ мэдүүлээ:

— Бүгэдэ ниитын эб найрамдал бэхижүүлхэ хэрэгтэ мексикан арадай оруулһан туһа нэмэриие Совет ороной олониитэ үндэрөөр сэгнэдэг. Социальна ондо ондоо байгуулалтатай гүрэнүүдэй энхэ тайбанаар зэргэ оршон байхын түлөө, бусад оронуудай дотоодын хэрэгүүдтэ хамааралсахагүйн түлөө, колониализмые усадхахын түлөө оролдолго гаргадаг Мексикын заншалта гадаадын политикые совет хүнүүд һайшаалтайгаар угтадаг.

Гурбан оршондо ядерна зэбсэг туршалгые хорихо тухай хэлсээ баталалгада Мексикын правительство туһалаа, Москвагай договорто түрүүшүүлэй тоодо оролсон гараа табяа. 18 ороной түлөөлэгшэдһөө бүридэдэг комитедтэ хабаададаг Мексикын делегаци хадаа Москвагай договорой заабаринуудые үргэдхэжэ, газар доро туршалга хэхые хорихо тухай үүсхэл гаргаһан байха юм.

Манай оронуудай хоорондо дипломатическа харилсаан тогтоогдоһоор дүшэн жэл болоо. Бүгэдэ ниитын эб найрамдал бэхижүүлхэ ябадалай аша туһада, манай арадуудай аша туһада тааруугаар советско-мексиканска харилсаан хүгжэнэ гэжэ үнгэрһэн дүшэн жэл харуулаа.

СССР-эй болон Мексикын хоорондо соёл культурын болон научна холбоон һүүлэй жэлнүүдтэ ехээр үргэдхэгдөө, экономическа харилсаа холбоо хүгжөөхэ хараа зам нээгдээ. Совет болон мексикан арадуудай хоорондохи хани ёһоной харилсаа саашадань бэхижүүлхэ һайн һайхан хэрэгтэ юуншье һаад хэжэ шадахагүй.

Манай оронуудай парламентын делегацинуудай бэе бэедээ айлшалалсалга һайн заншал болонхой гэжэ би баяртайгаар тэмдэглэхэ байнаб. 1960 болон 1963 онуудта Мексикын парламентаринууд Советскэ Союзда ерээ, 1960—1964 онуудта СССР-эй Верховно Соведэй делегацинууд Мексикэ ороһон байна. СССР-эй Верховно Соведэй болон Мексикын конгрессэй хоорондоо үгэеэ ойлголсоһоной ёһоор, советско-мексиканска, мексикано-советскэ парламентска бүлэгүүд байгуулагдаа.

Манай оронуудай хоорондохи харилсаа хүгжөөхэдэ таарамжатайгаар тогтоһон мүнөөнэй оршон байдал саашадаа үлэхэ гэжэ найдажа байһанаа элирхэйлнэб гээд Я. В. Пейве үгынгөө түгэсхэлдэ онсолон тэмдэглээ.

(АПН).

БУРЯАД ҮНЭН

4-дэхи нюур.
1964 оной декабриин 8.

ГЕРОЙ ЗОРГЕГЭЙ НҮХЭДҮҮД

Бранко ВУКЕЛИЧ ХЭН БАЙГААБ?

Дюшан СВЕТИЧ,
Югославиин уран зохёолшо

Советскэ Союзай Герой Рихард Зоргегэй туһалагшанарай нэгэнэй ажабайдал тухай Югославиин «Ревью» журналһаа абтаһан статья АПН уншагшадай анхаралда дурадхана.

Дайнай эхилһэнэй һүүлээр удангүй, 1941 оной октябрьда Японодо Рихард Зоргегэй тагнуулай бүлэгые элитэ болгоһон ябадал хадаа дэлхэйн хоёрдохи дайнай үеын тагнуултай холбоотой эгээн ехэ хэрэгүүдэй нэгэн болоо. Энэ хэрэгтэ гол хабаадагшадай нэгэниинь югослав Бранко Вукелич байһан юм.

XX зуун жэлэй үлэмжэ аюултай үедэ Японодохи совет тагнуулай түбэй хүтэлбэрилэгшэнь Токиодо байһан гурбадахи рейхын посольствын хүдэлмэрилэгшэ д-р Рихард Зорге байһаниинь мэдээжэ. Энэ хүн Германиин элшэн сайд Ойген Отто сэрэгэй атташе Шолль хоёрой этигэмжэтэ нюур, дүтын хани нүхэр, мүн тэрэшэлэн Японодохи гестапын шеф Иозеф Мейзингерэй һайн нүхэр байгаа. Иимэ холбоо барисаатай байһан Рихард Зорге, тэрэнэй туһалагшанар, тэрэ тоодо Бранко Вукелич, Германиин посольствын үлэмжэ нюуса мэдээнүүдые абадаг бэлэй. Дайнай дүүрэхэдэ Рихард Зоргегэй бүлэгэй ехээр һонирхогдохо ёһотой байһаниинь тоншье элитэ. Олон хүнүүд тэдэнэр тухай тодорхойлжо болохоор мэдээ суглуулжа эхилээ, тэдэнэрэй ямар эрхэ байдалда, ямар аргаар хүдэлмэрилдэг байһыень, тэдэнэрэй ажал ябуулгын үрэ дүнгүүдые тодорхойлмоор мэдээнүүдые бэдэржэ захалба. Тиихэдэ энэ бүлэгэй хэрэг мүрдэһэн япон нюуса албанай бэшэһэндэ орходоо зүб тээшэнь, һонирхолтойгоор бэшэхэ гэжэ оролдодог байба. Зорге тухай мэдээнүүдые бэлээр суглуулжа болохо байгаа. Эдэ мэдээнүүд мүнөө олондо мэдээжэ юм. Зүгөөр тэрэнэй гол туһалагша Бранко Вукеличэй ямар хүн байһаниинь үни саг соо нюусаар үлөө.

Бранко Вукелич хэн байгаа гээшэб?

Загреб хотодо Буконичевай гудамжын 6-дахи гэртэ ажаһуудаг Вилма Вукелич 1945 оной декабриин 14-дэ Франс Пресс агентствын Белградай филиалые толгойлогшоһоо бэшэг абаа гэхэ. Бэшэг соонь иигэжэ хэлэгдэнэ:

«Госпожа Вукелич,

Биднэр Токиоһоо телеграмма абаабди. Союзнигуудай илалтын хэрэгтэ танай хүбүүнэй оруулһан юумэ тухай тэрэ телеграмма соо хэлэгдэнэ. Тэрэтнай фашизмда эсэргүү гүрэнүүдэй хэһэн тэмсэлдэ Японой дайлалдажа эхилһэнһээ хойшо оролсоо, өөрынгөө патриотическа үүргэ дүүргэээ. Японой концентрационно лагерьта хаагдаад, бусад олон хүнүүд шэнги зобоо.

Тэрэнэй баатаршалга бүхы журналистнуудые омогорхуулна, биднэртэ ами бэеэ хайрлахагүй ябадалай жэшээ болон, хэтэ мүнхэдөө һанагдаха».

Хэдэн олон жэлдэ мэдэнгүй ябаһан аад, хүбүүнэйнгээ хуби заяан тухай түрүүшынхеэ мэдэбэ. Хүбүүниинь холын Японодо наһа бараа. Хүгшэрһэн эхэнэр Бранко тухай һанаагаа зобожо, хэдэн хоногто өөрынгөө таһалгаһаа гарабагүй. 1932 ондо Парижда һүүлшынхеэ хөөрэлдэһэнөө үгэ бүхэниинь һанаба.

Хахасаха болохобди гэжэ хүбүүниинь хэдэн неделиин турша соо дадхаанаар ойлгуулаа. «Һанаагаа бү зобо. Би Японодо ошохомни. Энэш оройдоошье аюултай бэшэ. Энэ орониие минии ходо һонирхходогые ши мэдэнэш». Вильма Вукелич юуншье гэжэ харюусабагүй. Хүбүүгээ болюулха гэжэ һэдэбэшье, юундэб гэхэдэ, аяар бага ябахадаа һанаһанаа бүтээхэ гэжэ оролдодогыень һайн мэдэхэ байгаа бшуу.

Вильма Вукелич Хорватида Осиек хотодо 1904 оной августын 15-да болоһон үдэрые һайн һанана. Зунай энэ халуун үдэр Миливойя Вукеличэй һамган Вильма Невалска хүбүү түрөөд, тэрэнээ Бранко гэжэ нэрлэһэн байгаа. Энэнь эршэ зоригтой, ухаантай хүбүүн һэн. Вукеличтэнэй бүлэ гарнизоной нэгэ заахан хотоһоо нүгөөдэдэ ходо нүүдэг бэлэй. Тэдэнэр Осиекһээ Шопрон, Печуй, удаань Будапешт нүүһэн юм. Дэлхэйн нэгэдэхи дайнай дүүрэхэдэ Загребта байба. Тэрэ үедэ дунда һургуулиин шаби байһан Бранко «Түрүү дарвинистнүүдэй клуб» гэжэ бэеэ нэрлэһэн бүлэгэй гэшүүн байгаа. Саашадаа Бранкодо ушарһан юумэн тэрэнэй сэдьхэл бодолдо шиидхэхы нүлөө үзүүлээ. Залуу коммунистнуудай бүлэгэй гэшүүн байһан Алия Алиягич 1922 оной июлиин 21-дэ дотоодын хэрэгүүдэй министр Драшковичой ами наһанда халдиба. Алиягичые саазалха гэһэн шиидхэбэри гаргахадань, һанаагаа ехээр зобоһон Бранко үбдөөд, ехээр халууршоо. Тэрэ залуу хүбүүе саазалһанайнь һүүлээр Бранко хүүр дээрэнь хээрын улаан һайхан үнэртэ сэсэг табихын тула Загребтахи кладбищи дээрэ ошоо. Тиин Бранко полициин гарта ороһон тэмсэлшэдэй ядарал, зоболонгые харуулһан хэдэ хэдэн зурагуудые зураа. Дунда һургуули дүүргэһэнэйнгээ һүүлээр уран зурагай академидэ ороо. Студент байхадаа Бранко Загребай университедэй студентнэрэй марксистска клубай коммунис секциин гэшүүн болоо. Иигэжэ полицитай ходо тулалдадаг болобо. Удангүй Загребта байха гээшэнь тэсэшэгүй хүндэ болоо.

«Би Чехословаки һургуулида ошохо гэжэ байнаб, — гэжэ нэгэтэ Бранко өөрынгөө түрэлхидтэ хэлэбэ. Тэдэнь хүбүүмнай Загребһаа холо ошожо, һанаагаа амархань гэжэ бодобо. Тиигэбэшье Бранко Брнодо нюуса партийна хүдэлмэреэ үргэлжэлүүлбэ. Архитектурна факультедтэ ороһон аад, хоёрдохи семестрэй үедэ Загребтаа бусаа.

Полицитай хэрүүл дахяад эхилбэ. Эхэнь Бранкое Париж абаашаба. Тэндэ Сорбоннско университедэй юридическэ факультедэй лекцидэ ошодог болоо. Тэрэ үедэ Франциин полици тэрэниие хоёр дахин арестовалаа. Удангүй залуу хүбүүнэй ажабайдалда хубилалта болобо. Хотын захада гараад ябатараа, «100 француз бүлэ» гэжэ нэрэтэй магнадуудай бүлэдэ оролсодог Парижай тон баян хүнүүдэй нэгэн барон де ла Рокк гэжэ хүнтэй танилсаһан байна. Бранко тэрэнэй өөрынь секретарь боложо, ехэ арга боломжотой болоо. Тиигэжэ баяшуулай дунда ороод, олон нюуса юумэнүүдые мэдэдэг болобо. Тэрэнэйнь аха полковник де ла Рокк Франциин фашистнуудай элитэ хүтэлбэрилэгшэ, Гитлерэй, Муссолиниин танил нүхэр байгаа.

Югославида үни удаан бэшээр ошоһоноойнгоо һүүлээр Бранко Вукелич Париждаа бусаба.

1935 оной декабриин 29-нэй үглөөгүүр эртэ Бранко Вукелич Италиин «Квин оф Сиз» гэжэ пароходоор Марсельһээ Токио ябаба. Югославиин «Политика» гэжэ газетын саг үргэлжын корреспондент, Франциин «Ви» гэжэ журналай тусхай корреспондент болгогдон Японодо эльгээгдээ. Жэл болоод Франциин Гавас агентствын Токиодохи бюрое толгойлхо гэжэ хараалагдаһан байгаа.

Газетэнүүдэй корреспондентын тушаал нүгөөдэ ажал ябуулгадань миил «халхабша» болодогшье һаань, Бранко Вукелич Японодохи ажабайдал тухай олон статьянуудые тэдэ газетэнүүдтээ эльгээдэг байгаа.

Вукелич Зорге хоёр ноябриин тэн багта Японой гадаадын хэрэгүүдэй министерствэдэ болоһон пресс-конференци дээрэ уулзаба. Хожомынь Вукелич тагнуулай түб газар байгуулхадань Зоргедэ туһалаа. Тиин Вукелич Франциин Павас агентствын бюрое толгойлогшо болоо. Японодо Франциин элшэн сайдтай эбтэ харилсаатай болобо. Тиигэжэ Японодо байдаг Европын дээдэ тушаалта хүнүүдтэй холбоотой болоо. Нэгэ уулзалга дээрэ Бранко залуухан, һайхан япон басаган Рошико Ямазаки гэгшэтэй уулзаа. 1940 оной январьда гэрлээд, тэдэнэр зохидхон гэр арендээр абаба. Тэрэ гэрээ Рошико япон янзаар гоёогоо. Рошико хүбүү түрэбэ. Тэрээндээ Сироши-Лавослав Ямазаки-Вукелич гэжэ хоёр нэрэ үгэбэ. Зүгөөр түрэлхидэйнь баяр богони байшоо. 1941 оной октябриин 16-да Бранко Зоргегэй бүлэгэй бусад гэшүүдтэй хамта арестовалагдаһан байна. Рихард Зоргегэй бүлэгэй энэ баатар, зоригто гэшүүнэй хуби заяан тухай үни саг соо юуншье мэдэгдэнгүй байба. Бранко Вукеличэй эхэньшье юун болоһыень өөрынгөө бэри Рошикын 1946 оной декабриин 15-да бэшэһэн бэшэгһээ 1947 оной эхин багта мэдэбэ. Тэрэ бэшэг соонь бэшэгдэһэн зүйл доро толилогдобо:

«Хүндэтэ эхэ,

Агентствэмнай танииие Загребта бэдэржэ олоо гэжэ Франциин корреспондент эндэ, Токиодо намда хэлээ. Энэ мэдээн намайе тон ехээр баясуулаа. Бранко тухай тодорхойгоор мэдэхые танай хүсэһэниие корреспондент намда хэлээ. Иимэ гашуудалта мэдээ танда дуулгаха ёһотой болоһондоо халагланаб...

...Манай хамтын жаргалта байдал үни үргэлжэлөөгүй. Бранко арестовалагдаад, Токиодохи Сугамо гэжэ түрмэдэ хаагдаа. Тэрээнтэй уулзаха, тэрээндэ юумэ, номуудые, хоол абаха мүнгэ үгэхэ арга намда үгтэһэн байна. Һарадаа ганса нэгэ дахин тэрээнтэй уулзахыемнии зүбшөөрөө. 1944 оной июльдэ тэрэниие ороной хүйтэн шэрүүн уларилтай хойто хубидахи Хоккайдо дээрэхи Абашири гэжэ түрмэдэ абаашаа юм. Токиоһоо ябахынь урда тээ тэрээнтэй 30 минута хөөрэлдэхыемнии зүбшөөрөө һэн. Уулзахаяа ошоходоо заахан хүбүүгээ абаад ошооб. Һүүлшынхеэ уулзабаб гэжэ би тиихэдэ мэдэхэ байгаа гээшэ аалби? Тиигэжэ зобоод байхыень харахадаа, нёлбоһоёо барижа шадабагүйб. Минии урдаһаа даруу зантайгаар хараад, намайе һанаагаа бү зобо гэбэ.. Би тэрэнэй хойноһоо шадаал һаа түргэноор Хоккайдо ошохо хүсэлтэй байбаб. Тиихэдэмни арсажа, хүбүүмнай тон бага байна, тэрэнэймнай энхэ һайн байха гээшэ манда юунһээшье үлүү гэбэ... Хэлэһэниинь дуулажа, ерэхэ хабар болотор хүлеэһэндээ бэеэ хэзээшье хүлисэхэгүйб. Үбэлэй дүүрэтэр элүүр мэндэ байбагүй.

1945 оной январиин 15-най һүни иимэ муу мэдээн ерээ. Телеграмма соо иигэжэ хэлэгдэнэ: «Хүүр тухайнь оролдолго гаргахын түлөө ерэхэ гүт, али биднэр өөһэдөө мэдэхэ ёһотой болоно гүби? Абашири түрмэ»...

...Би түрмэдэ тэрэниие хүүрсаг соо олооб. Япон заншалаар сагаан бүдөөр орёолготой байба. Ехээр мууташаһан, хүлдэшэһэн байгаа. Минии гансаардаһан зүрхэнэй хашхараан тэнгэриие тэһэлхэ ёһотой байгаа гэжэ би һананаб. Тэрэниие нэгэ мори хүллэһэн ядуухан тэргээр шатааха газарта абаашаа. Шатаахадань би байлсаа һэм. Энэ ушар намда айхабтар муу байба. Би тэрэнэй хойноһоо гал руул орохо гэжэ хүсэбэб. Зүгөөр Токиодо минии ерэхые хүлеэжэ байһан бишыхан Сироши тухай һанални намайе зогсообо. Бранко ушханай хадхаляаһаа боложо, 1945 оной январиин 13-да наһа бараа. Ужаг дизентери үбшэнһөө ехээр муудаһан бэень түрмын хүндэ байдал тэсэжэ шадаагүй..

Инаглан үлэгшэ танай Рошико».

Г-жа Ямазаки Вукелич һаяхан хүбүүнтэйгээ хамта нүхэрэйнгөө Эхэ орондо ерээд ошоо. Тэрэ Бранко Вукеличэй үзэгдөөгүй хэдэн фото-зурагуудые болон Бранкогой бүүлгаһан Зоргегэй портрет Югославида асараа.

(АПН)

Редактор
Ц. О. ОЧИРОВ.

«Правда Бурятии», «Буряад үнэн» газетэнүүдэй нэгэдэмэл редакциин коллектив өөрынгөө хүдэлмэрилэгшэ Ирина Алексеевна Кисаринагай эжы — **Серафима Илларионовнагай** наһа бараһантай дашарамдуулан, гэр бүлынхидтэнь гүнзэгы шаналалаа мэдүүлнэ.

Манай адрес, телефонууд

АДРЕС ОБЪЕДИНЕННОЙ РЕДАКЦИИ: гор. Улан-Удэ, улица Ленина, 35. Телефоны: редактора—23-67, зам. редактора—38-42, зам. редактора—35-84, секретариата—27-37, отделов: сельскохозяйственный—47-59, 35-14, промышленный—48-89, 33-61, корректорская—35-95.

Улица ЛЕНИНА, 26. Телефоны отделов: партийной жизни—40-49, идеологический—24-74, советского строительства и быта—34-93, рабселькоров и писем—25-41, 38-30, информации—34-05 и переводов—24-74.

гор. Улан-Удэ, типография управления по печати при Совете Министров Бурятской АССР.

Н00290. Зак. № 1252.